Osman Başdemir

NAZIM Hikmet'in VASİYETİ

Osman BAŞDEMİR

NAZIM HİKMET'İN VASİYETİ

Nâzım HİKMET'in anası tarafından çizilmiş bir resmi

Dizgi ve Baskı : İstiklâl Matbaası, İzmir
Kapak düzeni : Eflâtun NURİ
Birinci Baskı : Şubat 1968

ÖNSÖZ

Nâzım Hikmet'in öldüğü gece yazdığım VASİYETİNCE isimli şiirimi suçlayan İzmir Sıkı Yönetim Mahkemesince kovuşturma ve yargılanmaya maruz kalmıştım. İşte o Basın dâvasının acıklı bir macerasını anlatacak olan bu kitabın gerçek ismi ÖLÜMÜNDEN SONRA TÜRK BASININDA NAZIM HİKMET olacaktı. Ne varki, mahkemeye sunulan savunmamıza ekli vesikalarla birlikte on formayı aşacak bir güçte olan bu kitabı bastırabilme güçsüzlüğüne boyun eğerek, biz, sadece savunmamızı yayınlayabildik. Ve ister istemez dâvanın gerçek konusu olan: NAZIM HİKMETİN VASİYETİNİ kitaba isim olarak aldık.

Küçücük bir kitaba koskocaman bir dâvayı sığdırmanın yorgunluğunu unutup yepyeni bir anlayışsızlığın kurbanı olmamak için derhal belirtirizki:

Yayınlanan, iddianameler, Bilirkişi raporu, savunmamız ve İzmir Ağır Ceza Mahkemesinin Beraat kararı aslının aynidir. Yani kitabımızın hukuki bir dokunulmazlığı vardır. Ne siyasî polisin, ne Basın Savcı'sının ve nede herhangi bir Yargı organının sorgusuna maruz kalmıyacağımıza kaniyiz...

★ ★ ★

Olayda adı geçen İzmir Emniyet Müdürüne atfen yazılan beyan ve tarizlerin, siyasi polis üzerinde, yeniden ve tekrar, siyasi bir iğbirar ve kin yaratması mümkün olabilir mi? Olur veya olmaz. Şimdilik bilinemez. Elbet zamanla merdin mertliği, hainlerinde hainlikleri belli olacaktır. Ancak maziden bugüne kadar sürüp gelen olaylar zincirinin üç mühim halkasını üç ayrı politika madrabazının boynuna takmak lüzumludur.

Modern bir derebeyliği HALKÇILIK maskesi altında sistemleştirerek saltanat kuran C.H.P.'si Türkiyesinin kafa kocanını açıp baktığımızda:

Mahrumiyet bölgesi diye nitelendirilen ŞARKIN ve bir ilk çağ hayatını yaşıyabilen insanlarının AGALAR tarafından

soyulmasına terkedilmişliğinin sonsuz acısını görürüz. Yolsuz, ışıksız, susuz ve okulsuz bir Anadolunun topraksız köylüsüne eş olarak şehirlerin sendikasız, grevsiz ve sosyal adaletten yoksun işçileri var. Zulüm ve mahrumiyet içinde kıvranan bu milleti siyah bir şalla sarıp sarmaladıktan sonra, Yurdseverlere ve aydınlara gözdağı vermek için Nazım Hikmetin kanunsuz olarak mahkûm edildiğini, okuduk.

Az gittik, uz gittik, Dere tepe düz gittik. Gele gele geldik ki: yıl 1945.. Burjuvazi derebeyliğe bayrak açmış veya açmada.. «ALLAH HEPİMİZİN KESE BİRİMİZİN. BUNUN ADI LİBERALİZİM». Şeklindeki ayetlerle süslü bu bayrak elden ele dolaştırıldıktan sonra Menderesin konağına asıldı. Artık zenginin zenginliği, fakirinde fakirliği belli olacaktı. Sermaye yığınlaşacak, intikal devri geçecek ve milyonerlere el pençe divan durulacaktı sokak başlarında. Sanayisiz ve ilkel bir tarımın istihsal yığınlaşması ne olabilirki? Göl maya tutmadı. Para bolluğu ve ekonomik krizler içinde boğulan halk işsiz, aç ve perişan bir haldeydi. İnsanca yaşanılacak tarafı olmıyan gece kondulardan yükselen sefalet türküleri burjuvaziyi ürkütüyordu. Baskı yapılmalıydı. Derhal vatansızlara Vatan Cepheleri kurduruldu· Köylüler dipçiklenecek, Üniversiteliler kurşunlanacak, gazeteler toplattırılacak ve halktan yana olan Aydınlar topluca tutuklanacaktı. Yapıldı bütün bunlar.

Ve bir sabah.. O, karanlık gecelerin aydınlık bir sabahıydı. Mayısın da yirmi yedisi.. Suratına tükürülen bir bakanın cöp arabasına binişi.· Harp okulunda tekmelenen mebuslar.. Su. bu bir yana, terörcü başı Namık Gedik bir akrep şuuru içinde kendi kendini gebertiyordu..

Ve şimdi de, İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bir Avukat eşek sudan gelene kadar dövüldü. Osmaniyede irtica Kaymakamlık binasını bastı. Anadolu halkı ilâçsızlıktan muska tedavisine devam ederken hükûmet Güney Vietnama ilâç gönderecekmis. Vede Sayın Süleyman Demirel «bu memlekette kanun devleti hakim olacaktır.» demiş. Ona ne şüphe?. Her şey ap açık belli. Arif olan anlar..

★ ★ ★

Beraatle biten bu basın dâvasının daha ilk adımında siyasî polis beni karakol nezaretine tıktığı gece «— ki, o saatlerde Sovyet Rusya fezaya ilk kadın astronotunu göndermek üze-

leydi —» bir sivil polis nezarete girer girmez:

— Sen misin ulan, dedi, o şiiri yazan?

— Evet..

— Oku bakalım. Oku. Oku..

Okumadım. Cevap vermedim. Konuşmadım. Çıt çıkmadı ağzımdan. Alabildiğine bir sessizlik kapladı her yanı. O, o sessizliğin içinde boğuldu. Kahroldu..

Aradan çok zaman geçmedi. Az sonra bir diğeri geldi:

— Bir arzunuz var mı? Diye sordu.

— Var, dedim. Sigaram bitmişti. Aldırdı. Çay istedim her on dakikada bir getirtilmesini temin etti.

Her ikiside polisti bunların. Ateşle su gibi.. Hayatla ölüm gibi.. Soğukla sıcak gibi.. Demekki, iyiyle kötünün, çileyle sevincin elele tutuşup yürüyebildiği bir oluşum içindeydik. Bunun için o anda bile, her bahar yeniden çiçeklenen bir ağaç heyecaniyle umudumuzu tazeledik.

★ ★ ★

Bir ara, geçen yıl, Yurd dışından dönen Aziz Nesin polis nezaretine alınınca bir kıyamet kopmuştu, bilirsiniz. Bu köhne düzenin içinde nezarete alınan sadece Aziz Nesin'miş gibi bir durum yaratılmıştı. Veya sanki Aziz Nesin ilk defa böyle bir haksızlığa maruz kalmıştı da.. Hayır!.. 1952 Onunla Nevşehir zindanının siyasî kısmında beraberdik. Müdür, hepimize, «bir sigara dumanı yüzünden» hakaret etmişti. Onu mahkemeye vermeyi kararlaştırdık. Dilekçeyi ben yazıp ben verecektim. Götürdüm. Bastılar tokadı. Yırttılar dilekçeyi.. Attılar hücreye. Aziz Nesin'ede ayni.. Hadiseyle ilgilenen Hüseyin Korkmazgi'lde epeyce hırpalandı.

Karakışın ortasında Aziz Nesinle birlikte ayni hücrede ve ayni yatakta yatıyorduk. Zindancıllarca uydurulmuş on beş günlük bir disiplin cezsına çarptırılmıştık. Haksızlığı açlık grevi ile protesto etmekten başka bir çıkar yol yoktu. Yattık greve.. Yine ilgilenen yok. Günler geçti. Aziz Nesin fenalaştı. Meğer kalbinden hastaymış O.. Ölebilirdi. Ölümden kurtarılmalıydı. Birden bire fırlayıverdim. Kırdım hücrenin camlarını. «— Alçaklar!.. -, «— Katiller!..» — Gibisine avaz avaz bağırdım. Feryadım duvarları aştı. Duyuldu. Savcı geldi. Doktor geldi. Aziz Nesini hücreden çıkardılar. Ve bir kaç saat sonra da beni..

.....
.....
Ben hücrenin camlarını kırdım.
O, nezaretin kapılarını açtı ardına kadar.
Ve halkına kanun dışı bir baskı yapmaktansa, istifa ederek ekmeğine veda eden Aydın Emniyet Müdürü gibi kahramanlar yetiştiren Türkiyemizde, artık, hürriyete, mutluluğa ve sosyal adalete doğru alabildiğine koşulmalıdır. Vakit tamam. Şafak, ha söktü ha sökecek..

★ ★ ★

Devrim teorisinde Devrim yapmak gibi büyük bir iddia yüzünden Bolivya diktatörünün elinde tutsak bulunan Regis Debray bir Avukat tutmuş. Önce savunacağı dâvaya ihanet eden sonrada müvekkiline gönderilen 25 dolarlık sigara parasını cebine indirecek bir dolandırıcı olarak tezahür eden bu hukukçuyu azletmiş.

Benimde bir Avukatım vardı. Dosyayı birlikte inceledik. Bu kitaptaki vesikaları birlikte topladık. Emegi geçti. Daima minnetle anacağım Av. Nurullah Tuksavul'u.. Hele, hele Bolivyalı o acaip hukukçunun bulunduğu bir dünyada..

★ ★ ★

Yazdığım şiir dâva konusu olunca, en çok dostlarım üzdü beni. «— NAZİM HİKMET için şiir yazmanın mevsimi değildi —» demek istiyorlardı. Yanılıyorlardı. Belki tipi tutar veya fırtına kopabilir. Belkide ortalığı dondurucu bir soğuk kaplar. Bütün bu kötü ihtimaller karşısında bile, eğer ortalık günlük güneşlik ise ve etrafı bir bahar havası sarmışsa bademağaçları çiçeklenecektir. Hatta erik ağaçları da.. Bunu durdurmağa kimsenin gücü yetmez. Kaldıki, insanoğlu dogayla savaş halindedir. Ve er geç dogayı yenecektir. Bu inancın verdiği cesaretle giyotine baka baka şiir yazan şair veya idam mangası önünde resim yapan ressam daima bademağaçlarından daha heyecanlı yaşamıştır.

Mao'dan Giap'a ve Giap'dan CHE GUEVARA'ya kadar uzayan bir sıçramanın içinde Asya, Afrika ve Lâtin Amerika'nın ulusal kurtuluş haberleriyle süslü bir yeryüzünü görüyoruz. Barışa, tokluğa ve mutlu çoğunluğa kavuşmak ümidiyle yazdığım şiir'i suçladılar. Haklıydım. Beraat ettim.

Şubat 1968
Osman BAŞDEMİR

T.C.
İzmir
İkinci Ağır Ceza Mahkemesi
Sayı :
Esas : 1964/144
Karar : 1965/85 K a r a r

C. Sav. : 1963/5771

Başkan V. : Cahit Ökten 9095
/e : Meliha Yalazan 9240
Üye : İ. Hakkı Yılmaz 11756
C. Savcısı : C. Kemal Akçin 12675
Kâtip : İzzet Öztelcan 574.
Dâvacı : Kamu haklar.
Sanıklar : 1— OSMAN BAŞDEMİR: Mustafa oğlu, Habibeden doğma 1339 doğumlu, Gürçeşme 3536 sokak 8 numarada oturur.
2— İstikamet Gazetesi Yazı İşleri Müdürü
3— AHMET YAPRAK: Hamdi oğlu, Kerimeden doğma, 1933 doğumlu Karşıyaka Alaybey UFA apartumanı 11 dairede oturur.

Suç : Kominist lik propagandası yapmak.
Suç tarihi : 15/6/1963

Kominist lik propogandası yaptıkları iddiasile sanıklar Osman Başdemir, ... ve Ahmet Yaprak haklarında ikinci sorgu hakimliğinin 8/6/1964 gün ve 14/56 sayılı kararile son tahkikatın mahkememizde açılmasına karar verilerek dosya tevdi edilmekle yapılan açık muhakeme sonunda:

Sanıklaradn Osman Başdemir sorgu ve savunmalarında mezkür yazının kominist lik propogandası mahiyetinde olmadığını Nazım Hikmetin ölüm yıldönümü itibarile yazmış bulunduğunu ve diğer sanıklar ise bu yazıyı propoganda mahl-

yetinde görmeyerek gazetelerinde neşrettiklerini beyan eyle miş Bilirkişiler Profesör Sulhi Dönmezer, Naci Şensoy ve Nevzat Gürel ise tanzim ettikleri raporlarında yazının doğrudan doğruya kominist lik propogandası mahiyetinde bulunmadığını, yalnız kominizmi sembolleştiren ifadenin propogandası mahiyetinde bulunduğunu mütala eylemiş, yazı Şair Nazım Hikmetin ölüm yıldönümü itibarile ilgili olup açıktan açığa kominist lik propogandası yapılmadığından mezkür yazıyı sanık Osman Başdemirin kominist lik propogandası yapmak maksadile yazdığını ve diğer sanıklarında bu maksatla neşrettiklerini gösterir mahkûmiyetlerine yeter delil de elde edilmediğinden müsnet suçları işlediklerine vicdanen kanaat getirilmeyerek suçları sabit görülmemiştir.

H ü k ü m : Yukarıda izah edildiği üzere sanıklar Osman Başdemir, Orhan Başkan ve Ahmet Yaprağa yükletilen kominist lik propogandası yapmak suçunu işledikleri mahkemece sabit görülmediğinden müsnet suçtan Beraetlerine. C. Savcısının isteğine uygun, yargıtay yolu açık olmak üzere oy birliğile karar verildi. C. Savcı Yardımcısı Kemal Akçinin huzurunda, sanıklar Osman Başdemir ve Ahmet Yaprak'ın yüzlerine karşı, (.....) gıyabında usulen ve açıkça tefhim olundu. 1/6/1965

Başkan V.	Üye	Üye	Kâtip
Cahit Ökten	Meliha Yalazan	İ. Hakkı Yılmaz	İzzet Öztelcan
9095	9240	11756	574

★

T.C.
İzmir
2. nci Ağır Ceza
Reisliği
Sayı:

Aslının aynı olan bu Hükmün, Kanun Yoluna başvurulmadan 8/6/965 tarihinde kesinleştiği ve Maznun Osman Başdemir'in isteğine harcı olan 6 liranın kendisi tarafından ödenmekle verildiği tasdik kılındı. 10/6/965

Başkâtip

T. C.
M.S.B.
İZMİR SIKI YÖNETİM KOMUTANLIĞI
ADLİ AMİRLİĞİ

Esas No : 1963/
Karar No : 1963/ 23/8/1963

İDDİANAME

Yukarıda kimlikleri ve suçları yazılı sanıklar haklarında düzenlenip, hazırlık mahiyetinde kabul olunan soruşturma evrakına göre:

Sanıklardan İş Dünyası gazetesi idare memuru Osman Başdemir'in, bu gazetenin 15/Haziran/1963 gün, 5/4 sayılı nüshasının 4. sahifesinde yayınlanan, Komünistliği malûm ve müsellem Şair Nâzım Hikmet Ran'ın ölümü münasebetiyle kaleme aldığı VASİYETİNCE 1. başlıklı mersiye mahiyetindeki şiir'in de müteveffa şairi onun bazı şiirlerinden aktarmalar yaparak övdüğü, bu övgüyü Sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde tahakkümünü, sosyal bir sınıfı ortadan kaldırmayı ve Devlet Siyasî ve Hukuki nizamlarını topyekûn yoketmeyi ifade eden Komünizm ideolojisini medih derecesine vardırdığı şiirin bütününden özellikle iki söyleyişli (belki de düşüncelerin kadar aydınlık bir havada) mısralarından anlaşılmaktadır.

Basın kanununa göre sorumlu yazar Osman Başdemir ile gazetenin yazı işleri müdürü Ahmet Yaprak'ın bu eylemlerinden,

Ayni şiiri Haziran/1963 gün, 776 sayılı İstikamet gazetesinde yayınlayan diğer sanık (.....) bu eyleminden dolayı T.C.K.'nun 142/1. Md. tarifine uyularak T.C.K.'nun 142/4. Md. gereğince cezalandırılmaları,

Duruşmalarının İzmir Sıkı Yönetim K. lığı As. Mahkemesinde yapılması iddia olunur ve istenir. 23/8/1963

ADLİ AMİR

Ferit DENİZMEN
Tümamiral
İzmir Sıkı Yönetim Komutanı

Y.T.

IDDİANAME

Sorgu Hakimliğine

Suç : Komünistlik propagandası yapmak.
Suç ta. : 15/Haziran/1963

Hadise : Yukarıda hüviyeti yazılı sanıklardan Osman Başdemirin idare memuru olarak çalıştığı (İş Dünyası Gazetesinin 15/Haziran/1963 tarihli nüshasında komünistliği malum ve müsellim olan şair Nazım Hikmetin ölümü münasebetiyle kaleme aldığı (Vasiyetname) isimli şiiri ile komünistlik propagandası yaptığı ve aynı gazetenin yazı işleri müdürü sanık Ahmet Yaprak'ın gazetede bu şiiri neşretmek ve sanık Orhan Başkanın dahi aynı şiirini mes'ul müdürü olduğu (İstikamet) gazetesinde keza neşretmek suretile mezkür suça basın yolu ile iştirak ettikleri.

1) Suça mevzu şiir ile neşrine ait gazete nushaları.
2) Suç mevzuu şiirin üzerinde İstanbul Sorgu Hakimliği marıfetile 4 ehlivukuf vasıtasiyle yapılmış tetkikata ait muvassal ve tahlili rapor gibi delillerle anlaşıldığından,

Her bir sanığın ayrı ayrı hareketine uyan T.C.K.'nun 64 üncü maddesi delâletile T.C.K.'nun 142/1, inci maddesi gereğince tecziye edilmek üzere Ceza M. U. K. nun 196 ve 200 üncü maddelerine tevfikan haklarında son tahkikatın İzmir Ağır Ceza Mahkemesinde açılmasına karar verilmesi amme adına iddia olunur. 26/5/964

Mehmet Helvacıoğlu
C. Savcı Yardımcısı

★

BİLİRKİŞİ RAPORU

İstanbul 2. Sorgu Hakimliğine

Dosya No. : 94/11 tal.

İzmir Sorgu Hakimliğinin 16/4/1964 tarih ve 964/14 sayılı talimatı ile, İzmirde münteşir İş Dünyası isimli derginin 15 Haziran 1963 tarihli nüshasının 4. sahifesinde Osman Başde-

mir imzası ve (Vasiyetince) başlığı ile neşredilmiş bulunan şiirin muhteva itibariyle komünizm propagandası yapar bir mahiyet taşıyıp taşımadığının tesbiti zımnında bilirkişi tetkikatı icra etirilmesi istenilmekle, İstanbul 2. Sorgu Hakimliğince bilirkişi sıfatı ile tayin olunan heyetimiz gerekli incelemeleri icra eylemiş bulunmaktadır.

Serbest vezin esası üzerinden yazılmış bulunan bu manzume, esasında yurt dışında öldüğü anlaşılan bir şahsa mersiye olarak kaleme alınmış bulunulmaktadır. Yazıda, bu kişinin, bazı fikirleri savunduğu, yeni bir sistem getirmek istediği, düsüncelerinin arzolunan yönde olduğu ve günü gelince bahis konusu düşüncelerin bu yurtta gerçekleşeceği açıklanmaktadır. Yazara göre, mezkûr düşünceler aydınlıkları ortaya çıkaracaktır. Bu düşüncelerin gerçekleşeceği gün cuma veya pazar olmayacaktır. Yani bugün hiç bir dinle ilgili bulunmayacak ve böylece din ayrılıkları da ortadan kalkacaktır. İşte o zaman, bu düşüncelerin sahibi olan kişi, yani yurt dışında ölmüş olan kişi yeniden Anadoluya getirilecek ve oraya defnedilecektir.

Manzumenin ifade ettiği esas, böylece, özetlenebilir. Manzumede dikkat edilmelidir ki, ölen kişi açıkça belirtilmediği gibi, onun düşüncelerinin de, komünizm olduğu beyan edilmemiştir. Daha doğrusu bu cihetler açıkça söylenmemiştir. Bu itibarla bazı kişiler bakımından, sırf objektif durumu itibariyle yazının tam bir komünizm propagandası olarak telakki edilemiyeceği, zira bu cihetin yazının objektif mahiyetinden anlaşılmadığı söylenebilir. Bununla beraber, hadiselere vakıf olan ve hafifçe aydın bulunan kişiler dahi bu manzumenin Nazım Hikmet için kaleme alındığını ve bahis konusu düşüncelerin de onun isminde sembolleşmiş bulunduğunu bilmektedirler. Bu itibarla sanığın bizzat kendi ifadesinde de açıkladığı gibi yazının bir kere Nazım Hikmete taallûk ettiği tesbit olununca ve tahakkuku temenni edilen düşünceler de onun düşünceleri olunca, bu düşüncelerin, komüizm ile avniyet ifade ettiği de malûm bulunduğuna nazaran yazıda komünizm propagandası hüviyeti bulunduğunu söylemek mümkün olur. Demek isteriz ki bu yazıda doğrudan doğruya komünizm propagandası değil fakat komünizmin sembolleştirilmiş ifadesinin propagandası vardır.

Sanık, savunmasında, bu yazıyı Nazım Hikmet'in şair hüviyetini meth etmek üzere yazdığını ileri sürmüş ise de, şairin düşüncelerinin tahakkuk edeceği günden bahseden böy-

İle bir manzume bakımından bahsi geçen savunmanın yeterli sayılamıyacağı kanaati hasıl olmuştur.

Keyfiyet saygı ile ve ittifakla arzolunur.

B.K.	B.K.
Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer	Prof. Dr. Naci Şensoy
B.K.	B.K.
Doç. Dr. Nevzat Gürel	Asis. Dr. Çetin Özek

★

2. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanlığına..

İzmir

Özü: Yazılı müdafaa;

Sayın Yargıclar,

İŞ DÜNYASI gazetesinin mesul müdürü olmaklığım ve ayni gazetede neşredildiği iddia edilen Osman Başdemire ait VASİYETİNCE -I- isimli şiirden dolayı hakkımda açılan tahkikat neticesi sayın iddia makamı beratimi istemiş bulunuyor. Hakikattede masum ve suçsuz bulunduğumdan haklı olarak yapılan talebe aynen iştirak ederim.

Ancak şunu da müdafaaten belirtmek isterimki, yazılan şiirin ilk nazarda suç teşkil edip edemiyeceğini tefrik edecek kudrette değildim. Bilirkişi heyeti bile bu hususta kati bir netice söyleyemediği bir yazının neşrinde benimde tereddüde düşeceğim açık bir keyfiyettir.

Esasen Gazetenin yayınına mani olunmakla Neşir suçu tekevvün etmemiş ve dolayısiyle suç meydana gelmemiştir. Basın kanunu muvacehesinde de suçsuz olduğum tebeyyün ettiğinden talebe uyarak hakkımda beraat kararı verilmesini saygıyla arz ve istida eylerim. 27 Nisan 1965

İş Dünyası Gazetesi Mesul Müdürü
Ahmet Yaprak

2. AĞIR CEZA MAHKEMESİ YÜKSEK KATINA

İzmir

Özü: Yazılı Müdafaaname

Sayın Hakimler,

İzmirde münteşir İŞ DÜNYASI GAZETESİ'nin basit bir muharriri olarak var gücümle çalışıyordum. 27 Mayıs devrimlerinin ışığında kabuslu ve korkunç bir uykuya dal maktansa memleketimin köyüne kentine, dağına taşına ve emekçi halk yığınlarına yararlı bir insan olabilmenin sevinci içinde bu yola başvurdum...

Yazar, savunmasını yaparken

27 Mayısı takip eden günleri hatırlayalım. Hemen hepiniz, memleketi soyup sogana çeviren diktatörleri yıkıp yere sermenin sevinci içindeydik... Yorgunduk... Milletçe ilk defa nefes alıyorduk. İhtilâl bayrağının o canım dalgalanışını ilk defa görebiliyorduk milletçe... Ve her içtimai sınıf ayaktaydı. Her türlü hürriyet ortalıktaydı... Beyazıt Meydanındaki şehitlerin kanı henüz kurumamıştı... O kahramanları kalplerimize gömmemiş ve isimlerini tarihe yazmamıştık daha.. Ve ihtilâlin lideri sayın Or. General Cemal Gürsel: «— ... bu memleket için çalışmak, çok çalışmak lâzım-,... diyordu. Erkekçe konuşuyordu. Haklıydı. Bir diğer ihtilâlci toprak reformunun zaruretinden bahsediyordu... Bir diğeride kültür seferberliğiyle halkın eğitilmesini şart koşuyordu... Doktorluğun sosyalleştirilmesi, ağaların saltanatına son verilmesi ve yabancı sermayenin hakimiyetinden uzak sosyalist bir ekonomi ile daha ileri, daha güzel, barışçı ve yepyeni bir Türkiye kurmak hep o Millî Birlik devrinin prensip ve gayelerindendi..

Evet, hukukcusuyla, öğretmeniyle, sendikacısıyla, yazarıyla, subayıyla ve hasılı münevver sınıfın ilerici unsurları 27 Mayıs devrimlerini yaşatmağa ve yaymağa azimliydiler.. Besleme basın önceleri sustu. İlk anlarda, politika dolandırıcıları meydanı terketmiş göründü.. Sonra olanlar malûm.. 27 Mayıs düşmanlığı 20/21 Mayıs hâdiselerine kadar zaman zaman

ve memlekete zarar verebilecek her türlü kirli işlere tevessül ettiler. Ve sadece Türk ordusunun, ilerici unsurlardan meydana gelen Türk ordusunun zamanında karşı koymalarıyla durum idare edilebildi. İhtilâlcilerin kadrosuzluğu, memleketimizin hayrına olan siyasî ve sosyal umdelerinin etrafına kara ve kalın bir duvar çevirmelerine karşı konulamadı. İhtilâlciler o eski kadronun üstüne oturmuştu.. Temizlenmiyen o eski kadro dünkü yağma devrine dönebilmek için her çareye başvuruyordu. Çanak yalayıcılar ve beslenme basın ihanet eden münevverlerle el ele vererek işi Faşizim tehlikesine kadar götürmeğe yeltendiler. Tehlikyi görüyorduk. Sayın İnönü bile tehlike çanını çalmakta gecikmedi. İşte bu şartlar içinde basit bir Halk çocuğu olarak, ben, İŞ DÜNYASI Gazetesinde yazılarımı yazıyor ve onlarla mücadeleyi kabul ediyordum. Bizim Gazete tamamen ihtilâli destekliyor ve 27 Mayısın d manlarına saldırıyordu... Ana Yasayı savunuyorduk.. Halkımıza yararlı olmak tek gayemizdi. Gün geldi.. Gerici basına bile reva görülmiyen bir ceza bize verildi. İzmir Örfi İdare Kumandanlığınca gazetemiz süresiz olarak kapatıldı. Niçin? Neden ? Bilmiyoruz. Anlıyabildiğimiz şuki, ben, VASİYETİNCE isimli bir şiir yazmışım. Hepsi bu. Suçsuzum, dedik. Gazete kapatmak Ana Yasaya aykırıdır, dedik. Basın hürriyeti boğuluyor, dedik.. Kalem kırmak hayırlı sonuç vermez, dedik. Meramımızı anlatamadık siyasî polise.. Çağırdılar.. Sordular.. Hakaret ettiler. Ve 32 saat İzmir Emniyetinde hürriyetim tahdit edildikten sonra —.. ki, polis vazife ve selâhiyet kanununa aykırıdır —.. Örfi İdare makamlarınca serbest bırakıldım. Bu arada evim arandı. Kitaplarım tartaklandı. İşimden ve ekmeğimden oldum. Ve gazetedeki diğer arkadaşlarımda bu teröre tabi tutuldu...

SIKI YÖNETİM VE BASIN..

Bu dâvaya el koyan ilk mahkeme olarak İzmir Sıkı Yönetim askeri mahkemesi Anayasaya aykırı olarak kurulmustu. Yetkisizdi. Ve dâvamıza bakamazdı. Halen yürürlükte olan Anayasanın 124. maddesine göre: T.B.M. Meclisince ilân edilen sıkı Yönetim kararına dayanılarak ve 3832 sayılı ÖRFİ IDARE kanununun calıştırılmak istenmesi ve zorlanması demokratik bir islem olmadığı gibi, 27 Mayıs Anayasasına aykırı olarak gazetemizin kapatılmasıyla BASIN HÜRRİYETİNİN yeniden hançerlenmesine sebebiyet verilmiş ve dolayısiyle Anayasanın bana katiyetle tanıdığı TEMEL HAKLAR-

DAN olan Yazmak, Düşünmek ve Düşündüğümü ifade edebilmek Hürriyetlerimin gasp edilmesine sebebiyet verilmiştir.

Halbuki 3832 sayılı örfi idare kanununu okumak zahmetine katlananlar anlarki, o kanunun 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanununun 86. maddesine göre yapıldığını ve kuvvetini ve kanuniyetini ondan aldığını görürler. Nerede 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu?.. Yok... Şimdi hukuk tarihinin çöp sepetindedir o .. 27 Mayıs Anayasası onu, o, lâyık olduğu yere atmıştır. Evet, eski Teşkilâtı Esasiyenin 86. maddesi ile yeni Anayasanın 124. madesini yüzyüze getirirsek yeniliğin meşruluğu anlaşılıyor. Eskisinde BASININ BOĞULMASI için kayıt mevcut olduğu halde yenisinde yoktur. Ve 3832 sayılı Örfi İdare kanununun BASINLA ilgili hükümleri yürürlükteki Anayasaya aykırıdır. Onuda işaretini taşıdığı o, çöp sepetine atılmış olan Teşkilâtı Esasiyenin yanına göndermek mümkündür. Ne varki, Anayasa Mahkemesinde dâva açma hakkı bir vatandaş olarak bize değilde, mahkemelere, barolara, siyasî partilere verilmiş olduğundan, bu yollu bir müracaatı, kimin ne zaman ve nerede yapcağını beklemek en büyük ümidimiz olmakla beraber, biz, 3832 sayılı Örfi İdare kanununun Anayasaya aykırı bulduk. Ve o kanuna göre ihdas edilen suçu ve açılan bu dâvayı asla kabul etmedik. Ve Sıkı Yönetim mahkemesini de hukuken tanımadık. Zorladılar. Bizde susar olduk.

İzmir Emniyet Müdürlüğünün gazetemiz için yaptığı ihbara inanabilen bir sıkı yönetim kumandanlığı ile karşı karşıya idik. Yazdığımız şiiri bir bilirkişiye bile göstermeden suçlayabilmenin korkunçluğunu gördük. Gazetemizi ve şiirimi iktibas eden diğer İSTİKAMET gazetesini tab ve neşirden süresiz olarak men eden sıkı yönetim kumandanlığı acaba bir şiiri okuyunca suçluluğu veya suçsuzluğu üzerinde hüküm verecek kudrete haiz midir? Sanmıyoruz. Belki o, harp tekniğini bilebilir. Bir savaştan muzaffer çıkınca öldürenlerle ölenlerin arasında göğsünü gere gere dolaşabilir. Yat borusunun sukunetinde veya kalk borusunun şiddetinde bizim anlıyamadığımız bir zevke ulaşabilir. Fakat, iki kelimeyi yanyana getirip bir mısra kuramaz. Edebiyatın E'sini, basın hürriyetinin B sini ve de fikir hürriyetinin F'sini bilemez. Hele herhangi bir şiire ne bir nokta ve nede bir virgül ekleyebilmesine ise takatı bulunacağına hiç kani değiliz. Yani bu dâvanın temelini atanların ehliyetsizliğini biliyoruz.. Ve ispat edeceğizde..

Gazetemizin kapatılmış olması küçümsenecek bir olay değildir.

Sadece Ege havalisinde 1000 den fazla köy abone idi. Gönderilen gazeteleri her köyde asgari on kişinin okuduğunu farz etsek on bin kişinin okumasına mani olunmuş demektir. Bu, bir.. İkincisi: gazetenin kapatılmasıyla peşin olarak ödenen yıllık abone bedellerini ve yerine getirilmesi lüzumlu taahhütlerin üzerine sünger çektirilmiştir. Gazete kapatmakla toplum aleyhine doğan bu büyük zararın vebali kimindir? Veya okuyucuyuda cezalandırmak değildi nedir bu?..

Mali kaynaklarına vurulan bu tırpan üzerine ekonomik işkenceler içinde can veren gazetemizin neşir hayatına dönememesinin azabını kime anlatabiliriz? Bu mudur basın hürriyeti? Bu mudur demokrasi?.

★ ★ ★

BİZİ NİÇİN SUÇLADILAR VEYA GAZETEMİZİN KAPATILMASININ GEÇERK SEBEBİ NEDİR?. .

Ben bu gazeteye girdiğimde ilk sayısı çıkmıştı. Küçücük, rengi, yönü ve gayesi olmıyan bir şeydi. Hoşuma giden sadece ismi oldu. İŞÇİ GAZETESİ.. Bir sayı bu isim altında çalıştık. Ve kısmende işçi dâvalarına yer verdik. Fakat gazetenin yalnız işçilere açılan kapısını dar gördük. İçine köylülerinde girebilmesini sağlamak için gazetenin adını İŞÇİ ve ÇİFTÇİ olarak değiştirdik. İsim hem sevilmiş ve hemde tutulmuştu.

Ege köylerinde röportaja çıktık. OTUZUNCU KÖY isimli büyük ve seri röportajımı da yapmış ve neşrine başlamıştık.

İş Dünyası

SİYASİ • İKTİSADİ • MÜSTAKİL VE DEVRİMCİ GAZETE

İşçi ve Çiftçi

SİYASİ • İKTİSADİ • MÜSTAKİL VE DEVRİMCİ GAZETE

O tarihlerde Ankarada yayınlanan ÖNCÜ gazetesi ANTİ DEMOKRATIK KANUNLARA karşı savaş açmış ve DEMOKRASİYE ÇAĞRI'yı yayınlamıştı. Cumhurbaşkanlığına sunulmak üzere imza topluyordu. Bizde gazetemizde çağrıyı neşrettik. Ve bütün gazetede çalışan arkadaşlarla birlikte imzaladık.

Böylece Anti Demokratik Kanunların kaldırılması için açılmış bulunan bir savaşa alenen katılmış bulunuyorduk. Bu ise düpe düz komünistlik sayılıyordu, millî emniyetin nazarında.. İnkilâpçı ve ileri her harekete komünistlik damgasını vurmak bir alışkanlıktı. Bunun için gerici çevreler ve bahasus millî emniyet, —« ki bu işe Amerikan gizli emniyeti dahi burnunu sokmuştur—» bizleri böylece fişlemekte gecikmemiştir.

Buna ilâveten o sıra imtiyaz sahibinin imzasıyla çıkan hakikatte benim yazmış olduğum Fidel Kastroyu över mahiyetteki başmakale fikir yobazlarını ve faşist yazarların bile çileden çıkmasına sebebiyet verdi. Önce -Yeni Asır- gazetesi ve arkasından Hür Yol'da yazan tanınmış ırkçı Kemal Fedai Coşkuner bir açık mektupla bizleri hükûmete jurnal ediyorlar ve İzmir Emniyetini de vazifelerini yapmamakla itham ediyorlardı.

Siyasi polis alel usul bir tahkikat yaptı. Jurnalcileri memnun edecek bir zemin bulamadı. Esasen fikir ve basın hürriyetinin verdiği haklar içindeki yayınımızı suçlayacak bir şey yoktu. Beklediler.. Ta ki, örfi idare ilân edile...

Gazetemizin sosyal adalet ilkelerine has tutumu ve isminin İŞÇİ VE ÇİFTÇİ oluşunun gerek gericileri, gerekse emniyeti oldukça pirelendirdiğinin farkındaydık. İŞ DÜNYASI olarak isim değiştirmeğe karar verdik. Fakat kadro ayni idi. Yön ve tutumu ise eskisinden de daha kuvvetlenmişti. Çıkarcılar, gericiler ve emniyet bu değişmedende umduğunu bulamayınca EKMEK ve HÜRRİYETİ bir bayrak gibi elinden bıraknıyan bir gazeteyi yani İŞ DÜNYASI'nı kapatmak için örfi idarenin ilânını fırsat bildi..

Ve İzmir Emniyet Müdürlüğünün 13/6/1963 gün, Şube I. D 2 ve 2757 savılı yazılarıyla Nazım Hikmet için yazılan bir şiird n dolayı sıkı yönetime ihbar edildik.

Bu ihbar vesikasındaki tarih 13/6/1963 dür. İhbar edilen gazetenin tarihi 15/6/1963.. Yani daha gazetenin çıkmasına iki gün kala.. Yani daha gazete baskıda iken hakkımızda takibata geçiliyor.

Ve İzmir Sıkı Yönetim Komutanı Tüm. Amiral Ferit Denizmende:

14 Haziran 1963 tarih ve 110-63 sayılı ve İzmir EM. Müd. verdiği cevapta gazetemizi tab ve neşirden men ve hakkımızda takibat açılmasını istiyor.

Yine dikkat edilecek olursa sıkı yönetimin bu kararında gazetenin çıkmasına bir gün kala verilmiştir. Gazete ise 15 Haziran 1963 de çıkmış olacaktı.. Bir gazeteyi çıkmadan suçlamak Abdülhamit devrinde bile mümkün olmadığı halde, biz bunu 2. Cumhuriyette gördük. Davama bakan Sorgu Hakimi ve davama bakan C. Savcısının bile farkına varamadığı ve bilemediği yani: neşre girmeden açılan bir basın davasında SUÇUN TEKEVVÜN ETMEMİŞ olması bakımından dava açılamıyacağı. hukukiyetini bilemezken, elbet sıkı yönetim komutanı hiç bilemezdi. O nihayet bir askerdi. Basın kanununu açıp okumağa ve okuduğunu anlamağa mecbur değildi. O, İzmir Emniyet Müdürü Hüseyin Taluy'un oyununa geldi Onun ihbarına inandı ve evet dedi. Hepsi o kadar..

O zamanki İzmir Emniyet Müdürü Kimdir? Daha Ankarada Birinci Şube Müdürü iken siyasî suçtan zanlı bir veteriner öğrencisinin hüsyelerine sıcak yumurta ilâve ederek tahkikat tamamlıyan eski bir emniyet mensubudur. Ve İzmirde de vazifesi hudutları içindeki bir karakolda bir vatandaşın bir polis tarafından kurşuna dizildiğini gördük. 1964 Fuarında Sovyet Rusya pavyonundan yapılan soyguna ve Mustafa Kemalle Leninin resimlerinin yırtılmasına nezaret ettiğini gözlerimle gördüm. Ve ancak bu hadiseler üzerinedir ki, onu İzmirden uzaklaştırdılar.

Görülüyorki, gazetemizin kapatılması ve hakkımda açılan bu dâvanın Nazım Hikmetin ölümü üzerine yazdığım şiirle alâkası yoktur. Ancak örfi idareyi âlet ederek düşünme ve yazma hürriyetimize en büyük darbeyi indirebilmişlerdir. Yoksa Nazım Hikmet için yazdığım şiir bir vesile veya bir bahanedir. Gazetemizin son sayısı 15 Haziran 1963 tarihini taşır.. Bir an için gazetemizin 25 Nisan 1963 tarihli nüshasını ele alalım. O sayıdada bir şiirim var..

Benim İşim

Kızılcık dallarında arzular tomurcuklanırken
Kavgasız bir harman yerinde dolaşmak.
Günahsız bir dünyada yaşamak,
Hayatı,
Ümidi,
Ve insanları sevmek.
Ve hürriyet sevinç olup göklere yükselirken
Beyazıt meydanında yatan ölüye sarılmak.
Yazmak,
Düşünmek,
Söylemek
Benim işim.

Elini elime sürmeden
Yüzümü dahi görmeden
Ne etti etti,
Bu işi bana o öğretti
Kulakları çınlasın,
Ve elleri dert görmesin Nazım ustanın..

Osman Başdemir

Bu şiirde: hürriyeti, memleketi ve insanları sevebilmeği ondan öğrendiğimi beyan etmiş ve Nazım Hikmete uzun ömürler dilemiştim. Yani övmüştüm. Ve o yaşıyordu.. Böyle olduğu halde hiç bir suale ve takibata maruz kalmadım. Nazım Hikmet yaşarken, onu, minnet duygularıyla anmak serbestte, ölünce sızlanmak mı suç?.. Elbette, hayır.. Böyle zıddiyetler içinde gün be gün çökmekte olan kapitalist mantığının tipik bir örneğidir diyebiliriz biz buna.. Ve gazetemizin sudan bir bahane ile kapatılmasının gerçek hikâyesi de işte bundan ibarettir.

ARAMADA BULUNAN KİTAP VE EŞYA LİSTESİ

1— 1932 de neşredilen Nazım Hikmet seçme şiirler
2— Kimdir nedir serisi -Marks kimdir, Marksizim nedir-
3— İlim ve bir cemiyet
4— Anna Karanina Tolstoy
5— Çocukluğum M. Gorki

6— Der Doppelganger: Dosteievski Almanca
7— Bay Düdük ve bir sürgünün hatıraları Aziz Nesin
8— Apoloji: Eflâtun
9— Bir Dünyaki: S. Taşer
10— Bereketli topraklar üzerinde: Orhan Kemal
11— Babil Kulesi Orhan Kemal
12— 1930 Resimli Ay
13— Türk Düşüncesi Komünizm sayısı sayı 3
14— Cemal Güresl'e mektup
15— 8 milimetrelik dolu film

18/6/1963 tarih ve 2 s.b. No: 2790 sayılı ve Emniyet Müdürü imzalı yazıdan:

...—«listede belirtilen ve komünistlikle tanınmış kimselerin eserlerinden bulunan kitap ve saire takdim kılınır.

İzmir Emniyet Müdürü:
Hüseyin Taluy

Bu ilste ve Emniyet Müdürünün sıkı yönetime suç delili olarak sunduğu evrakın aslı dâva dosyasındadır. Mumkun olsada bu evrakın ve kitap listesinin birer suretini konak meydanına asabilsek. Halkın görebileceği bir yere yapıştırabilsek.. Gülmeğe diğer bütün Milletlerden daha fazla ihtiyacı olan Türk halkı, belki bir gün, belki bir hafta ve belkide bir ay katıla katıla gülebileceklerdir. Onların yanı sıra kediler, köpekler ve tüm hayvanlarda gülebileceklerdir. Çünkü Emniyet Müdürünün —« komünistlikle tanınmış kimselerin eserleri—» olarak vasıflandırdığı bu kitaplar elan Kemeraltındaki kitapçılarda satılmaktadır. Herkez gibi bende oralardan satın aldım onları.. Belki bu kitaplardan bazılarına sahib olanlarınızda vardır içinizde.. Sıkı Yönetimi yanıltacağım diye, birer edebi değeri olan bu nevi yerli ve yabancı eserleri bir çırpıda komünistlikle damgalamak balgam atmak ve fikren yobazlaşabilmenin iki sebebi vardır bence. Onlar, ya, hayata, hürriyete, saadete ve insanlığa düşmandırlar. Yani çıkarları icabı birer Faşisttirler. Yani bilerek yapmaktadırlar. Yahut o kitapların hiçbirini okumamış birer ak cahildirler. Süslü kıravatlarının ve hak etmeden tedarik edilmiş diplomalarının gölgesinde «salla başını al maaşını» kabilinden yaşıyan birer canlı ölüdürler.

Gördüler.. Beş saat teker teker karıştırdılar. Gecekondumda en az yarım ton kitabım var. Ceketim yok. Çorabım yok. Bazan donumda yok. Fakat benim yarım ton kitabım

var. On yıl var tereyağı görmedim. Tavuk yemedim. Ne bal ve ne de recel. Tabiatın en güzel nimetlerini belkide hiç yiyemeden uzanacağım kara toprağa. Fakat bu yarım ton kitabı bir ton yapmadan ölmiyeceğim asla.. Onlar 15 kitabımı getirdiler buraya. Ben bir mahalle bakkalının kefaletiyle serbest bırakıldığım halde o 15 kitabım iki yıldan fazladır hapistir. Kitaplara yapılan haksız isnada da mümkünse bir son verilsin. Ve tarafıma iade edilsin. Her ne kadar suç delili olarak yutturulmak istenen bu edebî eserlerin tarafıma iadesiyle dâva subut delillerinden yoksunlaşacak ve duvarları çepeçevre çökecek ve o mezbeleliğin ortasında tezahür eden masumiyetimin göbek atmıya başlamasıyla cezalandırılmaklığımı taleb eden pek sayın iddia makamında bir mahzunluk husule getireceksede, hakikat budur. Ve bu dâvadaki delillerin sahteliğide meydandadır.

GELELİM YAZMIŞ OLDUĞUM ŞİİRE...

Gazetenin bütün yükü omuzlarımdaydı diyebilirim. Bir kaç imza hariç gazetede diğer bütün yazı ve seçmeler bana aitti. Tashihinden abonelerin bantlanmasına kadar geçen safhanın tanzimi de vazifem içindeydi. Ve bilhassa edebiyat sayfasının imarına azamî gayreti gösteriyordum. O son sayı hemen hemen plânlanmıştı. Ve o sayı için unutamazdım adlı bir şiirimi koymuştum.

Unutamazdım

Ben düşünce örümceğin ağına,
Beş defa kar yağdı Kütahyanın dağına.
Ve Amasyayı sel, Ayşemi el aldı
En uzun türkülerim Nevşehir DAM'larında kaldı..
.....
Anamın o bitmeyen yası,
Pancar tarlasındaki ırgatlardan başkası
Bölemezdi uykularımı
Kan kırmızı bir karpuz gibi iki parçaya
Bölemezdi..
Bakardım jandarmanın süngüsünü yakan aya
Oynaşırken bileklerimdeki kelepçelerin izi
Görürdüm parmaklıklardan gülü, bülbülü, denizi

Görürdüm dünyayı yusyuvarlak
Bulurdum her rengine baygın olduğum insanları
Dalgalanırdı bayrakları mavi, kırmızı, sarı
Bayrakların en nazlısı
Ay yıldızlısı
Karşımda dalga dalga dalgalanır
Haklamak geçerdi aklımdan gölgesindeki elleri
Ve eserdi başımda kavak yelleri
Hücrenin duvarına cizerdim haritalar
Çizerdim haritanın en güzel yerine memleketi
Bütün kollarıyla Kızıl ırmağı
Çukurovayı, Bozkırı ve Kayserideki o kacaman dağı
Hanyayı Konyayı
Çizerdim baştanbaşa şu bizim memleketi
Unutamazdım..
Kalbim bu topraklar için vururdu, vurur
Maziden kalan tek hatıra budur
Vatanın içinde vatandan uzak kalmayı
Unutmazdım..

.....

Ben düşünce örümceğin ağına,
Beş defa kar yağdı Kütahyanın dağına.
Ve Amasyayı sel, Ayşemi el aldı
En uzun türkülerim Nevşehir DAM'larında kaldı.

Osman BAŞDEMİR

Tam o sıra Nazım Hikmetin ölümü zuhur etti. Ve VASİYETİNCE isimli şiiri acı haberi aldığım gece yazmıştım. Şöyleki:

VASİYETİNCE 1.

«Yurdumdan, halkımdan uzakta öleceğim» demiştin
«Mehmedimi sizde emanet bileceğim» demiştin
Her şey bildiğince oldu, olacak
Elbet dünyamızın her dalı meyvalarla dolacak
Ve gagalarında birer zeytin dalıyla havalanınca ak güvercinler
Harpler bitince
Soygunlar bitince,
Gün gelince:

Belki yağmur yağacak ince ince
Belki de düşüncelerin kadar aydınlık bir havada
Ama Cuma değil,
Pazar değil,
O.. ışık günüdür
Ona doymıyacaksın..
«Ve ne beş vaktin ezanını»
«Ne Angelos çanlarını»
Duymıyacaksın..
Gün gelince:
Belki yağmur yağacak ince ince
Belkide düşüncelerin kadar aydınlık bir havada
Vasiyetince..
Bethavenin o en güzel senfonisini duya duya
Seni yeniden defnedeceğiz Anadoluya.
.....

İzmir: 3/6/963
Osman BAŞDEMİR

Şiir yazıldığında böyle değildi. Gerek yer darlığı gerekse Neşriyat Müdürü arkadaşın muhalefeti üzerine ikiye böldük. Bir ve iki diye numaralayarak neşrinde mutabakata vardık..

Lâkin şiirin tüm olarak konulmamış olması bir müphemiyet yaratmış umumi havasını değiştirmişti. Bunun için şiirin tamamını ele almakta fayda görüyoruz.

Vasiyetince 2.

.....
.....
Macar ovalarını yalayarak radyoma gelen haberde
Ağlamaklı bir kadın spiker
Dünyanın en hür memleketinde
Barış mücahiti bir şairin kalbi durdu
diyordu.
Ve ölümlü bir gong vuruyordu
Orada saatler yirmibir otuz
Ve durdu antenler
Durdu rotatifler

Burada başlamıştı en kahırlı bir gece
Şafak sökene kadar dövüldü dizler gizlice..
.....
.....
Biz onun kalbindeki ağrıyı bilirdik
Beyaz siyah bütün insanlarda bilir
«Onun kalbinin yarısı burada ise,»
«Öteki yarısı Çindedir.»
«Ve her sabah şafak vakti»
«Kalbi kurşuna dizilirdi Yunanistanda»
«Karlı bir havada Madrit kapılarında üşütmüştü onu»
«Ve Zoyayı öldürürlerkende kalbi çırpınırdı.»
Lumumbanın katli kalbinin bir başka damarını kopardı,
kırdı.
Gün oldu Bükreş kaldırımlarındaki heyecana takıldı ayakları
Gün oldu Havanadaki emekçilerin ellerinde kaldı elleri
Bir vakitlerde Hiroşimada ölenlerle öldü.
Ve memleketinin geri kalmışlığı
Ve hele Turhanın alnındaki o kıpkızıl yara
Onu bir daha yaraladı canevinden..
.....
.....
Hala sağırdık her hususta
Hep beraber yas tutamadık Usta..
Yalnız tohumu attık toprağa
Elbet yeşerecek
Elbette hakcasına bölüşeceğiz mahsülü
Ve koklıyacağız daha o sabah açmış kırk yapraklı bir gülü

Fakat ne yazık, ne yazıkki Usta
Devenin yuları yine dolaştı
Bu acizliğe körler bile şaştı
Düğümü çözemedik..

Ve «köy yandı»
«Kahpe tarandı»
Biz yas tutamadık
Onlar kına yaksın orasına..

3/6/1963 : Osman BAŞDEMİR

.....

Nazım Hikmetin öldüğü gece yazdığım şiirin tümü bu-

dur. Büyük Türk şairi Nazım Hikmetin uluslar arası şöhretini, sanatını ve başarısını hazırlayan sebbleri beyan ve zamanla inkişaf etmiş barışçı ve insan hak ve hürriyetlerinin tam manasiyle geliştiği yepyeni bir Türkiyenin kurulması üzerine şairin VASİYETİ icabı Anadoluya defnedileceğini anlatmak istedim. Ve şairin ölümüne ağlıyamamanın üzüntüsünü belirttim. Şiirin yazılışındaki esas gaye tamamen bundan ibarettir.

Esasen şiirin komünistlikle veya T.C.K. nun 142. maddesinde belirtilen suçla uzak yakın hiç bir akrabalığı yoktur. Zira 142. maddede beyan edilen: —« sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıf üzerinde tahakkümünü tesis etmek, veya mevcut sosyal düzeni ortadan kaldırmak, değiştirmek,... için mil ve harekette bulunmayı —» komünistlik olarak tanımıyor ve yasaklıyor. Yani daha açık bir tabirle mevcut burjuva düzenini yıkıp ve sadece işçi ve köylü sınıfının hakim olduğu ve sermayedar sınıfa hukmettiği sosyal bir sınıfın kurulması için sozle veya yazıyla yapılacak her hareketi komunizm propagandası olarak gösteriyor.

Biz, şiirmizde, ey ahali bizi soyan, bizi aç bırakan, ilâçsız, evsiz, cahil ve perişan eden ve emeğimizi çalan ağalara ve sermaye sahiplerine karşı bayrak açalım, isyan edelim, onları devirip ve yalnız halkın büyük çoğunluğunun hukmedebileceği bir hükumet kuralım o hükûmetin idare ettiği toplumda ekmek, hürriyet ve saadete kavuşalım mı, dedik?.. Hayır.. Asla.. Şiirimizde böyle bir şey demedik. Vallahi de demedik, billahide demedik. Hem bizim ne haddimize? Ve ne münasebet?.

Mevcut düzeni beğeniyorlarsa beğenenlerin olsun. Açlar açlığına rıza göstersin. Veremliler nasıl olsa ölecek. Kızamıktan ölen yüzlerce çocuğa da acımasalarda olur. Yenilerini yetişitrmek o kadar zor değil. Dokuz ay on günde yenileri doğar. Okula ne lüzum? Dedesi okumadı ki torunu okusun. Bir lokma bir hırka geçiniliyor işte.. Kadere boyun eğip miskin miskin ve tesadüfen yaşamak mümkün iken hiç bu mevcut düzenin değişmesini istermiyiz biz? Anayasa müsaade ettiği halde, biz, istemedik. Vallahide istemedik, billahide istemedik. Mevcut düzeni beğeniyorlarsa beğenenlerin olsun. Ve bizim yakamızı bıraksınlar.

Evet, yazılan şiirin komünistlikle alâkası yoktur. Gerek bilirkişi, gerekse pek sayın iddia makamı dahi şiirin umumi muhtevasında Komünizmin Ceza kanununun tarif ettiği şek-

line tesadüf edemediklerini ve ancak şair Nazım Hikmetin şahsı için şiir yazdığından ve onun şahsında sembolleşen komünizmi öğmüş sayılır, dediler.

Bizde derizki, buna:

KANUNDA YERİ OLMADIĞI HALDE MUHAL BİR SUÇ YARATMAK VE DOLAYISİYLE HAKSIZ BİR İSNATTA BULUNMAKTIR BU.. BU İSE İTHAM EDENLERİN İTHAM EDECEK KUDRETTE OLMADIKLARINI GÖSTERİR. VE İTHAM EDİLEN ÜZERİNDE TAHASSÜL EDECEK BÜTÜN HAKSIZLIKLARIN VEBALİ İTHAM EDENİN VİCDANINI BIR KANSER VİRUSU GİBİ KEMİRIP TÜKETMEĞE YETERDE ARTAR BİLE..

—« Şair Nazım Hikmetin şahsına şiir yazdığından ve onun şahsında sembolleşen komünizmi övmek—»miş benim suçum. T.C.K. nun 142. maddesinin yanlış tanımlamalara sebebiyet verdiğini iddia edip mezkür maddenin tadilini isteyenlere ne güzel bir misal. Komünizmi açıkça tarif edip ceza kanununa koymadıkça bu hatalar ve bu tuhaflıklar tevali edip gidecektir.

Farzı muhal, ben, C. Müddeiumumisinin bir meyhaneci arkadaşı var, onunla ahbablık ediyor, hatta onun için meyhaneci iyi adamdı ama bu yakınlarda kalb sektesinden öldü, demiş olsa, ve bizde kalkıp, bu nasıl söz, hem meyhaneci ile arkadaşlık ediyor ve hemde ölümüne üzülüyor ve onun iyi bir adam olduğunu belirtiyorsun. Şu halde sizde bir savcı değil bir meyhaneci sayılırsınız, desek, nasıl haklı sayılmaz sak ve bir nevi isnatta bulunmuş gibi bir muameleye tabi tutulursak, pek sayın iddia makamıda benim için Nazım Hikmet için şiir yazdı ve onun şahsında sembolleşen komünizmi övdü, diyemez. Bu ithamı şiddetle reddederim.

Nazım Hikmetin şahsı için her türlü neşriyat halen yapılmakta ve kitapları yayınlanmakta ve şiirleri okunmaktadır.

İşte Türk basınından toplayabildiğim vesikalar:

Hakkımızda açılan tahkikatı müteakip Türk basınında çıkan Nazım Hikmet'e ait şiirleri birer vesika olarak sunuyoruz. Onun kimliğini, ve Türk şiirindeki büyüklüğünü kendi kaleminden anlamamız mümkün olacak.

BU OTOBİYOGRAFİ 1961
YILI 11 EYLÜL'ÜNDE
DOĞU BERLİNDE YAZILDI

1902 de doğdum
Doğduğum şehre dönmedim bir daha
Geriye dönmeyi sevmem
Üç yaşında Halep'te paşa torunluğu ettim
On dokuzunda Moskova'da komünist üniversite öğrenciliği
Kırk dokuzumda yine Moskova'da Tseka-parti konukluğu ve
On dördümden beri şairlik ederim.

Kimi insan otların, kimi insan balıkların çeşidini bilir
ben ayrılıkların
Kimi insan ezbere sayar yıldızların adını
ben hasretlerin

Hapislerde de yattım büyük otellerde de
Açlık da çektim, açlık grevi de içinde, tatmadığım yemek
yok gibidir

Otuzumda asılmamı istediler
Kırk sekizinmde Barış madalyasının bana verilmesini
verdiler de

Otuz altımda yarım yılda geçtim dört metrekare betonu
Elli dokuzumda on sekiz saatte uçtum Prag'tan Havana'ya
951 de bir denizde genç bir arkadaşla yürüdüm üstüne
ölümün
52 de çatlak bir yürekle dört ay sırtüstü bekledim ölümü

Sevdiğim kadınları deli gibi kıskandım
Şu kadarcık hasret etmedim Şarlo'ya bile
Aldattım kadınlarımı
Konuşmadım arkasından dostlarımın

İçtim ama akşamcı olmadım
Hep alnımın teriyle çıkardım ekmek paramı ne mutlu bana

Başkasının hesabına utandım yalan söyledim
Yalan söyledim başkasını üzmemek için
Ama durup dururken de yalan söylemedim

Bindim tirene, uçağa, otomobile
Çoğunluk, binemiyor
Operaya gittim
Çoğunluk gidemiyor adını bile duymamış operanın
Çoğunluğun gittiği kimi yerlere ben de gitmedim 21 den beri
Camiye, kiliseye, tapınağa, havraya, büyücüye
Ama kahve falına baktırdığım oldu
Yazılarım otuz kırk dilde basılır
Türkiyemde Türkçemle yasak

Kansere yakalanmadım daha
Yakalanmam da şart değil
Başbakan falan olacağım yok
Meraklısı da değilim bu işin
Bir de harbe girmedim
Sığınaklara da inmedim gece yarıları
Yollara da düşmedim pike yapan uçakların altında
Ama sevdalandım altmışıma yakın
Sözün kısası yoldaşlar
Bugün Berlin'de kederden gebermekte olsam da
İnsanca yaşadım diyebilirim
Ve daha ne kadar yaşarım
Başımdan neler geçer daha
Kim bilir?

Nâzım HİKMET
Yön, 20 Kasım 1964

Ellerinize ve Yalana Dair

Bütün taşlar gibi vakarlı;
Hapiste söylenen bütün türküler gibi kederli,
Bütün yük hayvanları gibi battal, ağır;
Ve aç çocukların dargın yüzlerine benzeyen elleriniz.

Arılar gibi hünerli, hafif,
Sütlü memeler gibi yüklü,
Tabiat gibi cessur,
Ve dost yumuşaklıklarını haşin derilerin altında gizleyen elleriniz.

Bu dünya öküzün boynuzunda değil,
Bu dünya ellerinizin üstünde duruyor.

Ve insanlar, ah, benim insanlarım,
Yalanla besliyorlar sizi,
Halbuki açsınız
Etle, ekmekle beslenmeğe muthaçsınız.
Ve beyaz bir sofrada bir kere bile yemek yemeden doyasıya
Göçüp gidersiniz bu her dalı meyva dolu dünyadan.

İnsanlar, ah, benim insanlarım!
Hele Asyadakiler, Afrikadakiler,
Yakın Doğu, Orta Doğu, Pasifik adaları,
Ve benim memleketlilerim,
Yani bütün insanların yüzde yetmişinden çoğu,
Elleriniz gibi ihtiyar ve dalgınsınız,
Elleriniz gibi meraklı, hayran ve gençsiniz.

İnsanlar, ah, benim insanlarım!
Avrupalım, Amerikalım benim
Cessur, atak ve unutkansın ellerin gibi,
Ellerin gibi tez kandırılır,
kolay aldatılırsın...

İnsanlar, ah, benim insanlarım!
Antenler yalan söylüyorsa eğer,
Yalan söylüyorsa rotatifler,
Kitaplar eğer yalan söylüyorsa,
Duvarda afiş, sütunda ilân yalan söylüyorsa eğer,
Beyaz perdede yalan söylüyorsa çıplak baldırları kızların,
Rüya yalan söylüyorsa,
Ninni yalan söylüyorsa,
Meyhanede keman çalan yalan söylüyorsa eğer,
Yalan söylüyorsa umutsuz günlerin gecelerinde ay ışığı,
Eğer söz yalan söylüyorsa,
Eğer renk yalan söylüyorsa,
Eğer ses yalan söylüyorsa,
Ellerinizden geçinen

Ve ellerinizden başka her şey
Herkes yalan söylüyorsa eğer,

Elleriniz balçık gibi itaatli
Elleriniz karanlık gibi kör,
Elleriniz çoban köpekleri gibi aptal olsun
Elleriniz isyan etmesin diyedir.

Ve zaten bu kadar az misafir kaldığımız
Bu ölümlü, bu yaşanası dünyada,
Bu bezirgân saltanatı, bu zulüm
Bitmesin diyedir...

Nâzım Hikmet
Yön, 19 Mart 1965

Dünyanın En Tuhaf Mahlûku

Akrep gibisin kardeşim
Korkak bir karanlık içindesin
Akrep gibisin
Serçe gibisin kardeşim
Serçenin telâşı içindesin
Midye gibisin kardeşim
Midye gibi kapalı rahat
Ve sönmüş bir yanardağ gibi korkunçsun kardeşim
Bir değil, beş değil, milyonlarcasın.
Koyun gibisin kardeşim
Gocuklu celeb kaldırınca sopasını
Sürüye katılırsın hemen
Ve âdeta mağrur koşarsın salhaneye
Dünyanın en tuhaf mahlûkusun yani
Hani şu derya içinde olup
Deryayı bilmeyen balıktan da tuhaf..
Ve bu dünyada bu zulüm senin sâyende
Ve açsak, yorgunsak, al kan içindeysek eğer
Ve hâlâ şarabımızı vermek için üzüm gibi eziliyorsak
Kabahat senin
Demeye dilim varmıyor ama
Kabahatin çoğu senin kardeşim.

Nâzım Hikmet
Yön, 15 Ocak 1965 (1950 Bursa Cezaevi)

Karıma Mektup I.

Bir tanem,
Son mektubunda:
«Başım sersem
diyorsun.

«Seni asarlarsa,
Seni kaybedersem»
diyorsun.
«Yaşıyamam»
Yaşarsın karıcığım,
Kara bir duman gibi dağılır hatıram rüzgârda.
Yaşarsın kalbimin kızıl saçlı bacısı
En fazla bir yıl sürer
Yirmnici asırlılarda
Ölüm acısı...
Ölüm...
Bir ipte sallanan bir ölü,
Bu ölüme bir türlü
Razı olmuyor gönlüm.
Fakat
Emin ol ki sevgili
Zavallı bir çingenenin
Kıllı, siyah bir örümceğe benziyen eil
Geçirecekse
İpi boğazıma,
Mavi gözlerinde korkuyu görebilmek için
Boşuna bakacaklar Nâzım'a
Ben,
Alaca karanlığında son sabahımın
Dostlarımı ve seni göreceğim,
Ve yalnız
Yarım kalmış bir şarkının acısını
Toprağa götüreceğim...

Nâzım Hikmet
Yön, 26 Mart 1965

RÖPORTAJ

Bir Türk Şairinin Ölümü

İlhami SOYSAL

Moskova'da Kızıl Meydan Moskova Üniversitesine doğru giden yollardan birinin üzerinde, şehrin kenar semtlerinden birinde Novedeviçya Manastırı mezarlığı diye bir mezarlık var. Bu mezarlıkta, sayısı belki de bini bulan mezar var. Kiminin üstüne bir büst, kiminin bir heykel, kiminin bir büyük kaya parçası, kiminin harç, kiminin de bir kitabe var. Bu mezarlıkta ara yollar betodan yapılmış; temiz, bakımlı bir mezarlık.

Novedeviçya Rusçada Yeni Kız demek, Yeni Kız Manastırı mezarlığın ortalarında bir yerde, ara yolların kesiştiği bir köşe başında, üstü yeşil çimlerle kapalı bir tümsek, tümseğin baş tarafında da gül fidanlarıyla yarısı ölrtülmüş basit bir kitabe var. Kitabenin üstünde Rusça şunlar yazılı:

Tanınmış Komünist Türk Şairi
NÂZIM HİKMET
1902—1963

Novedeviçya Manastırı mezarlığı, Komünist İhtilâlinden bu yana bir sanatkâr meşheri halini almşı. Moskovada ölen, Moskova civarında ölen hemen bütün tanınmış fikir adamları, sanat adamları, sahne adamları, yazarlar, şairler, balerinler bu mezarlığâ gömülürmüş. Yüzlerce yıllık tarihi olan manastır binası mezarlıktan bir duvar bir kapıyla ayrılmış. Şimdi bir müze gibi geziliyor.

Novedeviçya Manastırı mezârlığında dolaşan bir sanat meraklısı kendisini herhangi bir antolojinin yapraklarını çeviriyor sayabilir. Şurada bir meşhur ressam, az ötede bir büyük balerin, onun yanında bir romancı, daha ötede bir büyük âlim.. Novedeviçya mezarlığı bir antoloji ama, sadece bir şiir antolojisi, sadece bir hikâye yahut roman antolojisi değil. Topvekûn bir düşünce antolojisi. Bu antolojinin bir yaprağı da bir Türk, vatanını terkedip kaçan, Rusyaya ikinci vatanım diyen ama gene de öz vatanının hasreti ile ölen bir

Türke aittir. Türk edebiyatını ve Türk şiirini dünya edebiyatı ve şiiri içinde sözü edilir bir yere getiren, Türk edebiyatına Anadolunun sesini, Kurtuluş Savaşımızın destanını kazandıran, bir şairin yadellerdeki mezarını görmek, Moskovaya kadar gitmişken en tabii görevimizdi.

Gerekiyorsa ölümü bahasına da olsa vatanını, memleketini bırakmamasını temenni ettiğimiz edebiyatımızın en büyük şairinin mezarını gördükten sonra, Moskovadaki son günlerini nasıl geçirdiğini de merak etmememiz imkânsızdı. İdeolojisinin ötesinde, mısralarında buram buram memleket kokan bir şair olarak, edebiyatımızın en büyük sairi olarak Nâzım Hikmet son günlerini nasıl geçirmişti? Ölümü nasıl olmuştu? Sovyetler Birliğinde neler yapmıştı?.

Kitapçı vitrinlerinde sık sık, Novede viçya mezarlığındaki kitabesinde gördüğümüz slav alfabesi ile yazılmış «Nâzım Hikmet» imzasını taşıyan kitaplara rastlıyorduk. Yabancı dillerle basılmşı kitaplar satan bir büyük kitapçı mağazasında Nâzım Hikmetin Türkçe basılmış kitapları olup olmadığını sorduk. Çinceden Ermeniceye, Azericeden Litvanya lisanına kadar çeşitli dilerden basılmış belki 20 yabancı dilde kitapları vardı da Türkçesi yoktu. Halbuki Nâzımın Türkçeden başka dilde tek mısrâ yazmadığını biliyorduk. Bize Nâzım Hikmetin kitaplarının Türkçesinin sâdece Bulgaristanda basıldığını, Moskovada bunu bulmanın ise çok zor olduğunu söylediler. Nâzım Hikmetin kitapları hakkında bilgi de verdiler. 1960 yılına kadar Nâzım Hikmetin Sovyetler Birliğinde, 17 Sovyet dilinde eserleri 52 defa basılmış. Bunların tiraj yekûnu bir milyon 407 bin imiş.

Nâzım Münevver hanımdan sonra sahne artisti olan bir Rus hanımla evlenmişti. Onunla oturuyordu. Münevver Andaç oğlu Mehmetle birlikte Varşovaya yerleşmişti. O akşam ben ayrıldıktan sonra akrabalarına giden karısı dönmüş. Bir müddet oturmuşlar, konuşmuşlar, sonra yatmışlar. Ayrı ayrı odalarda yatıyorlardı.»

Sözün burasında ben, Nâzımın evlendiği Rus hanımının kaçıncı karısı olduğunu sorduğumda Ekber Babayef gülümsedi. «Ooo, onda karının sayısı çoktu. Çok uçarıydı Ama son karımı, üçüncü nikâhlı karısıydı. Birincisini bilirsiniz herhalde, Pirave hanmmış. Galiba Ali Fuat Paşanın yakınıymış. İkincisi Münevver hanım, Ressam Nurullah Berkin eski karısıydı. Çok hanım bir kadındı. Şimdi Nâzımdan olma oğlu Mehmet'le Varşovada yaşıyor. Mütercimlik yapıyor. Meh-

met ordördüne girdi. Tıpkı babası. Son karısını Nâzım tiyatroda görüp âşık olduydu. Sarışın güzel bir kadındı. Çok genç olmasına rağmen Nâzımın ölümünden sonra evlenmedi. Onun evinde tek başına oturuyor. Eşyalarını olduğu gibi muhafaza ediyor. İstersen seni evine götürürüm.»

Nâzım Hikmetin Moskovada son günlerini geçirdiği evini merak ediyordum. Memnuniyetle gitmek istediğimi söyledim. Bakü lokantasından çıktık. Sokakta sulu sepken bir kar yamaya başlamıştı. Moskovaya geldiğimiz günden beri en soğuk günü yaşıyorduk. Oysa Türkiyeden ayrıldığımızda daha pardesü bile giymiyorduk. Ekber Babayef'in otomobiline bindiğimizde o anlatmaya devam etti:

«— Karısı sabahleyin, açık duran odasının kapısından Nâzımın kalktığını hissetmiş. Uyku arasında kapıya doğru sürüklenen terliklerinin sesini duymuş. Sonra birkaç dakika geçmiş bir daha ses seda gelmemiş.

Uykuyla uyanıklık arasında, Nâzımın sesini duymayınca yatağından doğrulup kocasına seslenmiş. Cevap alamayınca, herhalde, gazeteler gelmiş de aşağıya onları almaya indi diye düşünmüş. Ama gene beş on dakika geçip ses seda çıkmayınca merak edip yataktan kalkmşı. Koridora çıkınca arkasından sürgülü sokak kapısının gerisindeki vestiyerin altında Nâzımın çıplak ayaklarını görmüş.

Kadın uyku sersemi paltoları mantoları aralayıp bakmış ki Nâzım sırtını biraz önce açmaya uğraştığı kapıya yaslanmış hareketsiz duruyor. Daha önceden doktorların herhangi birşey olursa sakın kımıldatmayın kalp hemen durabilir dediğini de düşünen kadın, zaten Nâzımın devamlı tedavi görmekte olduğu Lenin Hastahanesine telefon etmiş. Hemen bir kaç dakika içinde bir cankurtaran ile doktorlar gelmiş. Ama Nâzım sırtı kapıya dayalı oturuyor. Onu kımıldatmadan kapıyı açmanın imkânı yok. Çaresiz içerden karısı Nâzımı hafifçe yana çekmiş, kapı açılmış, doktorlar Nâzım gideli çok olmuş demişler....

İşte ben eve o sırada geldim. Nâzımı son görüşüm o oldu, bir divanda çıplak uzanmış yatıyordu. Başucunda kana kana ağladım.»

«Mayakovski, Yesenin gibi gerçekten dünya çapında şairler vardı. Nâzım Hikmet bunların içindeki tek Türk sairiydi. Fransada Nâzım Hikmetin plâkları doldurulmuştu. Bu plâklar Türkçe olduğu halde satış rekoru kırmıştı. Cezayir, Mısır,

Suriye, Irak gazetelerinde hemen her gün Nzım Hikmetin şiirleri yayınlanıyordu.

Doğu Almanyada, Çekoslovakyada, Romanyada, Bulgaristanda ve Yugoslavyada piyesleri oynanıyordu. Arif Melikof adlı müzisyenin seslendirdiği Bir Aşk Masalı veya Ferhat ile Şirin bale olarak bir yıldan fazla zamandır Kahirede temsil ediliyordu. Bulgarlarla Çekler ortak olarak bu baleyi renkli filme almışlardı. Çeşitli sinemalarda bu film gösterilıyordu. Nâzım Hikmet Orta Asya halkları arasında da çok yaygın bir şöhrete sahipti. Özbekistanda, Çin Türkistanında dahi adı biliniyordu.

Ekber Babayet Nâzım Hikmetin Edebî Mirası Komitesinin, büyük şairin bir heykelinin mezarı başına dikilmesine karar verdiğini, bunun için heykeltraşlar arasında bir yarışma açıldığını ve Modern Rus heykeltraşlarından ikisinin ortak maketinin bu yarışmayı kazandığını üç metre boyundaki gri bir kaya parçası üzerine yontmak suretiyle Nâzım Hikmetin normal boyunda bir röliyefinin çizileceğini ve kayanın bu haliyle, üzerinde Nâzım imzasıyla mezarının başıa dikileceğini de anlattı. Sonra üzgün bir sesle 6800 rubleye mal olacak heykelin ölümünün ikinci yıldönümü olan 1965 Haziranının üçüncü gününde yerine konacağını söyleyerek şöyle devam etti:

«— Keşke mezarı da heykeli de memleketinde olsaydı. Hep beni memleketime gömün. Orada ölmek isterdim derdi.»

Ekber Babayef, Sovyetler Birliği hükûmetinin bu büyük Türk şairinin hatırasını yaşatmak için Yugoslavyaya sipairş ettiği ve inşası ilkbaharda tamamlanacak bir transatlantiğe Nâzım Hikmet adını verdiğini geminin 1965 Mayısında Nâzım Hikmetin çok sevdiği Boğaziçinden geçerek Odesaya geleceğini ve orada Nâzım Hikmetin Edebî Mirası Komitesi tarafından törenle karşılancağını, gemide bir kamaranın Nâzım Hikmete tahsis edileceğini, Odesa ile Küba arasında sefer yapacak ve ayda aşağı yukarı bir kere Boğaziçinden geçerek bu gemide Nâzım Hikmetin kitaplarının turistlere satılacağını da sözlerine ekledi.

BİLMEZ KİŞİLERİN BİLİRİZ DİYE VERMİŞ OLDUKLARI BİLİRKİŞİ RAPORUNA GELİNCE:

İstanbul 2. Sorgu Hâkimliğinin bilirkişi sıfatıyla tâyin ettiği ve Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer, Prof. Dr. Naci Şensoy Doç. Dr. Nevzat Gürel ve Asis. Dr. Çetin Ozek'den ibaret heyetin şiirim üzerinde yapmış oldukları tetkikata göre ve ezcümle,

«— Demek isterizki bu yazıda doğrudan doğruya komünizm propagandası değil fakat komünizmin sembolleştirilmiş ifadesinin propagandası vardır.» diyorlar.

Komünizmi bilmiyen kişileri bilirkişi tâyin etmenin meydana getireceği garabetin tipik bir tezahürü sayılan bu rapora itiraz edeceğimi evvelcede beyan etmiştim.

Esasen bu rapor ilk tahkikat safhasına ait ve Sorgu Hakimliğinin nezaretinde yapılmıştır. Şimdi ise dâva son tahkikat safhasındadır. Ve şimdi yaptırılacak bir bilirkişi tetkikatını yetki ve vukuf itibariyle tam teşekküllü bir ağır ceza mahkemesinin takdir ve tâyininde ve bilirkişi seçmede sorgu hakimliğinden daha farklı olacağı açık bir keyfiyettir. Bunun için mümkünse bilirkişi tetkikatının yeniden yaptırılmasını rica ederim.

Zira mevcut bilirkişi raporunun kabullenecek ve hüküm de faydalanılacak tarafı yoktur.

«— Bu yazıda doğrudan doğruya komünizm propagandası değil fakat komünzimin sembolleştirilmiş ifadesinin propagandası vardır» demekle iş yaptıklarına inanan bu burjua profesörleri büyük bir gaflet ve büyük bir cehalet içindedirler. Doğrudan doğruya komünizm propagandasının mevcut olmadığı bir yazıda komünizmin sembolleşmiş ifadesinin propagandası mı olur? Bütün içtimaî sistemlerde olduğu gibi, komünizmin de içtimai, iktisadî ve felsefî bir teorisi vardır. Bir metodu vardır. Bir mektebi vardır. Buna Marksizim veya ilmî sosyalizim denir. Ve bütün bunları içine alan bir tabirle buna komünizm dediğimizde, yazıda veya şiirimizde komünizim var mıdır, yokmudur? Varsa var denilecek, yoksa yok denilecektir. Komünizim propagandası yok, komünizmin sembolleşmiş ifadesinin propagandası var, demek, hani Türk Hava Kurumunun eşya piyangosundaki gibi, on liraya çekilen her piyangoya bir tarak, bir firkete verip boş yok demesine benziyor. Halbuki bu iş kumar oynamağa benzemez. Bu-

rada ilim konuşacaktı. Önce komünizmi tarif edecekti. Ondan sonra şiirin o tarife uyup uymadığının ilmî izahını yapacaklardı. Hem yok, hem var demekle bir şey bilmedikleri göstermişler ve raporada bilerek veya bilmieyrek bir müphemiyet vermişlerdir.

Fakat bu memlekette komünizmi bilen ve bir yazıda suç bulunup bulunamadığını ayırt edebilecek kudrette ve ehliyette ve çok namuslu profesörlerimizde vardır, savcılarımızda vardır. Meselâ, yine bu nevi bir basın dâvası dolayısiyle İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesine sunulan bir bilirkişi raporunda Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı'nın 3 Ekim 1963 tarihli raporu ile Ankara C. Savcılığının T.İ.P. radyo konuşmaları hakkında vermiş oldukları takipsizlik kararlarına göz attığımızda, bu memlekettede namuslu fikir işçilerinin bulunduğuna inanıyor ve seviniyoruz.

*

VE 142. MADDE...

Pek sayın iddia makamı T.C.K. nun 142. maddesine göre tecziye edilmekliğimi taleb ettiler. Şiirimin komünizm propagandası ile uzak ve yakın hiç bir alâkası yokken 142. madde ile kurulmak istenen tuzağın hangi maksat ve gayeye dayandığını savunmanın baş tarafında arz etmiştim. Bu maddenin Faşist İtalyadan ithal edilmiş olması bir yana, anti demokratik bulunduğu ve Anayasaya aykırı olduğuna dair o kadar çok söz edilmiş ve bakanından milletvekiline, profesöründen yazarına kadar hemen herkes tarafından tenkide uğramıştır ki, bütün bunlar ısaymağa ömrümüz kâfi gelmez. Ve biz dahi kendi gazetemizde 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için ÖNCÜ gazetesinin açmış olduğu kampanyaya katılmıştık.

Ve yine Türkiye İşçi Partisinin Aralık 1962 de düzenlediği rüya salonundaki açık oturuma gazeteyi temsilen gitmiş ve 141 ve 142. maddelerin kaldırılması için yapılacak mücadele ye parmak kaldırmıştım.

Ve yine ayni tarihlerde İşçi ve Çiftçi olarak çıkan gazetemizde: EFENDİLER, ÖNCE ANAYASAYA SAYGI isimli bir makale yazmış ve oradada bu iki ucubenin, bu iki maddenin kritiğini yapmıştım. Şimdi savunmama o makalemle devam ediyorum:

EFENDİLER, ÖNCE ANAYASA'YA SAYGI

Yazarı : Osman BAŞDEMİR

İktisadi ve sosyal hayat adeta, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenlenir.» Bu harikulade sözleri 27 Mayıs Anayasasından alıyorum. 41. maddesi böyle diyor. Ve sosyal devletin amacını şöyle sıralıyor:

A — Her vatandaşa asgarî seçim, sıhhî bakım barınağı bir ev.

B — Mülkiyet hakının toplum yararına kullanılması,

C — Çalışanların haklarını verdirmek ve işsizliği önlemek,

D — Halkın öğrenim ve öğretim ihtiyaçlarını sağlamak,

Bu derece adil bir Anayasanın yürürlükte olduğu ülkemizde, bugün, vatandaşların çoğunlugu insanca yaşamaktan çok uzaktır. Emeğiyle yaşamak isteyen emekçi; toplum içinde yapayalnızdır. O, en basit bir işe hasrettir. Asgarî geçime hasrettir. Sıhhî bakıma hasrettir. Öğrenime hasrettir. Ve en mühimi barınacak (bir gece kondudan) bile yoksundur. Anayasa'nın 41. maddesi mi? Var.. Hemde terütaze bir halde.. Lâkin bu maddenin amacı gerçekleşmiyor bir türlü. Sebeb mi? Basit. İnsan haysiyetini hiçe sayan eski iktisadî ve sosyal düzen hâlâ devam etmektedir. Patron, o, eski sömürücülüğüne bağlıdır. Ve sermayedar devletin kaynaklarını ve işçinin emeğini kendi spekülâsyoncu amaçlarına kullanmaktadır. Anayasa'nın ruhuna uymayan bu temel iktisadî ve sosyal düzensizliği değiştirmek yolunda bir demokratik (kavgaya) katılmak her vatandaşın görevidir. Anayasa emrediyor bunu. Ve Anayasa: (İnsanın insan tarafından sömürülmesi) sistemi insancılığa uymaz diyor. Doğrudur. Hakikat budur.. Ne var ki, Anayasa değişmiş Anayasa'ya aykırı kanunlar değişmemiştir. Ve bu ölü kanunların ayıklanması için konulan 6 aylık sürenin ilk iki ayı da geçmiştir. T.İ.P. si hariç beş eski parti bu demokratik işe karışmaz oldu. İnönü bile; hatırlatıldığında, sırtını çevirdi. Şimdi ne olacak? Anayasa'ya aykırı kanunlar ayıklanmıyacak mı? Meselâ: T.C.K. nun 141 ve 142. maddeleri bir hortlak edasıyla ortada dururken 27 Mayıs Anayasa'sının 41. maddesinde tarif ve tâyin ettiği şekilde: (İnsanların insan tarafından sömürülmediği) sosyal bir nizam kurmak için demokratik bir kavgaya katılmış olsak neticesi ne olacak? Ser-

mayedar halâ, Anayasa'ya aykırı 141 ve 142. maddelerini kalkan yapıp sömürülmek istemiyenleri zencire mi vuracak? Hayır, olamaz.. Bu iş Anayasa'ya uymaz.. 141 ve 142. maddeler kalkmalıdır. Bu nevi faşist kanunların uygulanmasiyle cezalandırılmış olan gerçek (siyasî suçlular) hâlâ cezaevlerindedir. Ve biliyoruzki 27 Mayıstan bu yana en az dört tane af kanunu çıkmış ve fakat 141 ve 142. maddelerinden mahkûm edilenler yararlandırılmamışlardır. Halbuki gerçek (siyasî suçlu) onlar idi. Yassı ada artıkları değil.

Evet adalet lâzımdır. Anayasa'ya aykırı kanunların değiştirilmesi veya kaldırılması elzemdir. Efendiler, önce Anayasa'ya saygı...

★

ŞİMDİDE T.C.K. NUN 141 VE 142. MADDELERİNİN HUKUKİYETSİZLİĞİNİ BELİRTEN VESİKALARA BİR GÖZ ATALIM...

HÜRRİYETE KURULAN TUZAK

Yazan: Adnan ARAL
Diyarbakır Milletvekili

Tabiatta herşey bir kanuna tâbidir. İnsan tabiatı ancak onu düzenleyen kanunları bilerek ve onları kullanarak kontrolü altına alabilir.

Insan olayları yaratmaz, tarihî gelişme olayları yaratır. İnsanların önüne çözmek üzere getirir, bırakır. İnsan bu tarihî ödevini yapmazsa toplum sarsıntılardan, huzursuzluktan kurtulamaz.

Bu açıdan günümüzde tartışılmakta olan T.C.K. nun 141 ve 142 nci maddelerinin kaldırılması, açıklığa kavuşturulması ve daha ağırlaştırılması şeklindeki isteklere bakalım.

1930 Faşist İtalya Ceza Kanunundan, 1936 da Ceza Kanunumuza aktarılan 1938, 1949 ve nihayet 1951 tarihinde son defa değiştirilmiş bulunan şimdiki metin, birkaç ay evvel toplanan Millî Güvenlik Kurulu ile Adalet Bakanının radyo konuşmasına bakılacak olursa yine değiştirilecektir. Türk Ceza Kanununun hiçbir maddesi böylesine bir titizlikle sık sık değişikliğe uğramamış ve kamu oyu'nu etkilememiştir. Acaba bunun gerçek sebebi nedir? Bu sorunun cevabını toplumun içinde bulunduğu tarihî şartlara ve sosyal gelşime kanunlarına göre bulmak pek zor bir şey sayılmasa gerektir.

Anayasanın 10 uncu maddesine göre devlet, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamak ve engelleri kaldırmaga mecburdur. Maddî engellerin kalkması, kalkınma planına, plân ise konsorsyum yardımlarına bağlı bulunduğu cihetle çaresiz bekleyecegiz. Manevi engelleri kaldırmada konsorsyumla ilgimiz olmadığına göre hâlâ niçin bekliyoruz veya bekletiliyoruz. Artık samimi ve ciddî olmaga ve demokratik rejimi bir seçim oyuncağı yapmaktan kurtarmağa mecburuz.

T.C.K. nun 141 ve 142 nci maddesinin bugünkü hali ile çıkardığı tehlikeler bunlar olmakla beraber, bir talih eseri bu tehlikeden kendini kurtarabilmiş olanlar yine tehlikeye mâruzdurlar. Fişlenirler, takip edilirler; işe alınmazlar, açlıkla karşı karşıya bırakılırlar. Oysa Anayasa der ki: Mahkeme hükmü olmadan kimseye ceza verilemez. 1965 yılı, Türkiyemizin en önemli yılı olacaktır, ona bu önemi veren yapılacak seçimler değildir. T.C.K. nun 141 ve 142 nci maddeleri üzerinde yapılacak değişiklikler olacaktır. Yıla damgasını vuracaktır. Sınıf tahakkümünden uzak bir demokrasinin gerçekleştirilip veya gerçekleştirilmeyeceği anlaşılacaktır...

Toplumu uyuşukluk içinde tutmak, hürriyetleri tehdit etmenin sonu felâkettir. İnsan hürriyetleri ne kadar kısılırsa ısılsın diliyle olmasa bile gözü ile konuşur ve dâvâsının savaşını verir. O zaman da ortaya hürriyete karşı hürriyetler çıkmış olur, rejim kendi kendini yiyici olur. Gelecek kuşaklar böyle bir yola sapanları affetmemekle yerden göğe kadar haklıdır.

MİLLİYET'ten

★

BASIN SUÇU NEDİR?.. VEYA NEŞREDİLMEMİŞ BİR ŞİİR SUÇ MEVZUU OLABİLİR Mİ?..

Pek sayın iddia makamına serdettiği iddianın bir kısmı için alenen teşekkür etmeği bir vicdan borcu bilirim. T.C.K. nun 142. maddesinin 1 ve 4. fıkraları ile tecziyemi isterken 6. bendinin de tatbikini taleb ettiler. Yani suçun neşren işlenmiş olduğunu iddia ettiler. Hele şükür. Bu iddianın serdedildiği ana kadar hiç kimse dâvanın neşir dâvası olduğunu hukuki bir terimle atf ve kabul etmiş değildi. Demekki suç neşren işlenmiştir. Neşir nedir? Neşir suçları nasıl tekevvün eder? Veya neşir dâvalarına kanuniyet veren bir BASIN KANUNU var mıdır? Varsa o kanun nerededir? İşte pek sayın

iddia makamının atladığı veya meskut geçtiği önemli keyfiyet budurki, biz, pek haklı olarak, şimdide teessuf edecegiz.

Görülüyor ki, bana atfolunan suç, BİR NEŞİR SUÇUDUR.. O halde:

1— Pek sayın idida makamı dâva dosyasını okumamıştır. Ve bu davada İSTİKAMET ve İŞ DUNYASI isimli iki ayrı gazetenın tamamen birbirinden habersiz ve fakat ayni suçu işlemiş olduklarını ve bunlardan İSTİKAMET gazetesinin neşre girip İŞ DUNYASI gazetesinin neşre girmemiş olduğunu anlıyamamıştır. Ve anlıyamadığı içindirki 16 Mart 1965 tarihinde serdettiği ididada İSTİKAMET GAZETESİ neşriyat müdürü ile İŞ DUNYASI gazetesi mes'ul müdürü Ahmet Yaprak'ın beraatlerine ve her ikisi namına da benim ceza tahdidine tabi tutulmamı taleb eylediler. Sebeb zikredilmeyen beraat ve subutsuz mahkûmiyet taleb etmek kolay. Kolay ama, ben, fakir, zayıf ve ayakları siyatikli bir kimseyim. Bu adaletsizce konulan yükün altında ezilirim. Hem nasıl tahmin edilmişki, ben Ahmetin veya Mehmetin günahlarını taşıyabilecek bir hamal olduğumu? Ben İŞ DUNYASI gazetesinin idare memuru, muharriri ve otuz dokuz yaşında yazmış bulunduğum bir şiirin mazlum bir maznunuyum. Adalet huzurunda elbette hesap vereceğim. Ve müdafaamın bütünü şiiri ve şiirimin yanlışlıkla neşre girdiği ve fakat benim hiç bir suretle alâkamın bulunmadığı diğer o İSTİKAMET gazetesnii beraata kavuşturmanın cilesi ile doludur. Yoksa, ben iki lâf söyler, İŞ DÜNYASI gazetesi neşre girmemiştir, suç tekevvün etmemiştir, bırakın yakamı der ve müdafaamı bitirmiş olurdum. Şiirde suç bulunmadığını kabul ederek ve sübutlandırarak .... beraatına iddia makamından önce ben taraftarım. Fakat onun beraat ettiği yerde, ve onun eyleminden ötürü benim ceza tahdidine tabi kılınmamı arzulamanın ne hakkaniyetle ve nede mantıkla bir ilişiği olamaz.. Çünkü bu dünyada leşi öldürene sürükletirler.

2— Ve dosyanın tetkikiyle görülecektir ki, bu dâvada İŞ DÜNYASI ve İSTİKAMET isimli iki gazete suçlanmaktadır. Bunlardan İSTİKAMET gazetesinin sorumluluğu nedir? Benim şiirimi nasıl temin etmiş, neden ve ne suretle yayılamış? Bu cihetleri o gazetenin mesul müdürü ve imtiyaz sahibi Süleyman Altıok cevaplandırmıştır. Ve bizi alâkadar etmez. Ve yine İSTİKAMET gazetesi ile ilişiğimiz olmadığını Müretttip Hulûsi Çıngıllı ve KARINCA matbaası sahiblerinden Nec-

det Üçkardeş'lerin huzurunuzdaki şehadetleriyle tebeyyün etmiştir,

3— IŞ DÜNYASI gazetesinin devamlı muharriri ve idare memuru olarak gazeteme ait sorumluluğa gelince:

Dosyadaki resmî evraklara binaen,

A— Izmir Emniyet Müdürlüğünün 13/6/1963 gün, Şube 1, D 2 ve 2757 sayılı yazılarıyla Nazım Hikmet için yazılan bir şiirden dolayı Sıkı Yönetim K. lığına ihbar ediliyoruz.

Bu ihbar vesikasındaki tarih 13/6/1963 dür. Ihbar edilen gazetemizin tarihi 15/6/1963.. Yani daha gazetenin çıkmasına iki gün kala.. Yani daha baskıda iken hakkımızda takibata geçiliyor.

B— Ve İzmir Sıkı Yönetim Komutanı Tüm. Amiral Ferit Denizmende: 14 Haziran 1963 tarih ve 110-63 sayılı emir ve 38 sayılı radyo tebliğieriyle ve İzmir Em. Müdürlüğüne verdiği cevapta: gazetemizi tab ve neşirden men ve hakkımızda takibat açılmasını istiyor.»

Yine dikkat edilecek olursa Sıkı Yönetimin bu kararıda gazetenin çıkmasına bir gün kala verilmşitir. Gazete ise 15 Haziran 1963 de çıkmış olacak idi. Fakat çıkmadı. Gazeteler müsadere edilerek çuvallara dolduruldu. Ve Deniz Er Eğitim Okulu mahzenlerine tıkıldı. Yani neşrine mani olundu.

C— Gazetemizin bu şekilde bir muameleye tabi tutulduğuna dair:

İzmir Emniyet Müdürlüğü
26/6/963
1 Şb. D. 2 No: 2956

«— Haftalık olarak yayınlanan ve komutanlığınız emirlerince toplattırılan İŞ DÜNYASI gazetesi piyasaya sürülmeden ve abonelere gönderilmeden toplattırılmış ve poligon Deniz Er Eğitim Komutanlığına teslim edilmiştir.

İstikamet 300 basılmış resmî devair ve abonelerine gönderilmiştir.

Em. Md.
Hüseyin Taluy

---

evrak dâva dosyasında mevcuttur. Yani, ne İŞ DÜNYASI gazetesi ve nede o gazetede yayınlanmak üzere olan VASİYETİNCE I isimli şiirim neşre girmemiştir.

BASIN SUÇU NEDİR?

D— İŞ DÜNYASI gazetesi aleyhine iki yıl önce açılan bu davada BASIN KANUNUNUN asla ele alınmadığını esefle görüyoruz. Önce örfi idare hâkim ve savcıları bu en basit hakikati kavrıyamadılar. İlk tahkikattada gerek C. Müddeiumumiliği gerekse Sorgu Hakimliği de suçun basın kanunu ile olan ilgisini araştırmadılar. Son tahkikatın hitamına doğruda pek sayın iddia makamı Ceza Kanununun 142. maddesinin 1, 4, ve 6. bendlerine göre ceza tayini talebinde bulundu. Ne hakla? Niçin? Basın suçları neşirle başlamaz mı?.. Acaba şiir neşre girmiş mi? Veya İŞ DÜNYASI gazetesi neşriyatını yapmış mı? Veya neşir suçu nedir?.. Basın Kanunu nerededir? Neşre girmemiş bir şiirden dolayı herhangi bir kimse hakkında takibat yapılacağına dair bir saçmalık Basın Hukukunda yer alabilir mi?..

Bütün bu hukuki gerçeklerden mahrum bir iddiada bulunmak bir insanın iddiacı olarak hizmet etitğini hiç kimse inanamaz. Bu adlî bir zuhul değildir. Bu kasti bir işte değildir. Bu, olsa olsa, BASIN KANUNUNU hiç okumamış olmanın bir neticesidir. Buna kanun bilmemekte denebilir, bir bakıma... Fakat bu acı gerçek ve bunun bende yaptığı reaksiyon pek korkunç bir manzara yaratıyor. Bu memlekette adaletin bu derece hoyrat ellerde oluşuna üzülüyorum.

NEŞİR YOLUYLA İŞLENEN SUÇLARIN BASIN KANUNUNDAKİ YERİ:

E— 5680 sayılı BASIN KANUNUNUN 1. Maddesinde:

«— Basılmşı eserlerle bunların neşri bu kanunda yazılı hükümlere tabidir.».....

Denilmektedir.

Bu dâva, yani dâvamız ilk önce bu maddenin okunmasıyla aydınlığa kavuşur. Ve...

Ayni kanunun 3/2. maddesindeki:

«— Basılmış eserlerin herkesin görebileceğ iveya girebileceği yerlerde gösterilmesi veya asılması veya dağıtılması veya dinletilmesi veya satılması veya satışa arzı «NEŞİR» sayılır.—» «Basın suçu neşir ile vücut bulur.—»

Denilmektedir. Basın Kanununun bu açık tarifine göre, gerek İş Dünyası Gazetesi ve gerekse VASİYETİNCE-I- isimli şiirim neşre girmemiş olduğu için hakkımda hiç bir soruşturma açılamaz. KANUNSUZ SUÇ OLAMAZ prensibine aykı-

rı olarak yapılmakta olan İLK ve SON TAHKİKAT SORUŞTURMASINA muhalefet ettim ve halâda muhalifim. FİİLİN KANUNEN CEZAYI MÜSTELZİM OLMAMASI BERAETİME VEYA DAVANIN DÜŞMESİNE en bariz, en açık ve en kati bir hukukiyettir.

SON SÖZ ADALETİNDİR:

Cemiyetin en alt tabakasında yaşayabilmek mutluluğuna erişmiş fakir bir halk çocuğu olarak ve Nâzım Hikmetin ölümü üzerine bir şiir yazmaktan ötürü Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda bulunmayı hayatımın belki en güzel ve en doyulmaz bir günü olarak hatırlayacaklardan biriyim. O şiiri bir kuru ekmek enerjisi pahasına yazabilmiş olmanın sevinci var içimde. Esrar içmek, kumar oynamak veya zina işlemek değilde, düşünmek veya bir şey yazabilmiş olmakla itham edilmek güzel şeydir bir bakıma.. Türkiyemde Nâzım Hikmet için -ölümü üzerine- ilk siiri yazabilmek bana nasib oldu. Savunmama ekli vesikalarla da sabittir ki, o günden bu güne Nâzım Hikmet için o kadar çok yazı yazıldı ve neşredildiki saymak mümkün değil. Demekki, benim şiirimin turfanda olusu isi bu hale sokmuş. Amerika ile yapılmış yanlış bağların kopmak üzere olduğu ve Sovyet Rusya ile Türkiyenin kurmakta olduğu dostluğun geliştiği ve hatta Çin Halk Cumhurivetinin tanınması gibi fikirlerin geliştiği politik değişme yöntemine girmiş bulunan Türkiyede elbette Nâzım Hikmetten bahsedilecek siirleri yayınlanacak ve kitapları çıkacaktır. Çıkmaktadırda. İşte Kurtulus Destanı bunlardan ilki.. Ve elbette fikir yobazlığına paydos denilecektir. Mutluluğa, sosyal adalete, politik ve ekonomik güce sahip yeryeni bir Türkiyenin temellerini atacak olanların tutumu belirmeğe başladı. Hali hazırda görülmeğe başlıyan bu fikir hürriyetindeki kısmi hos görüşlükte tamamen bu havanın ve bu ortamın eseridir. Arz ettiğim gibi benim siirimin erken yazılmış olması mağdurivetimin sebeblerinden bir diğeri isede, yukarıda belirttiğim kanunsuzluklar, hayat mücadelesinde adalete olan inancım ve bütün kanunların tam olarak tatbikini görmek endisesi ve inancı müdafaamdaki konuşmalarımı mecburi kılıyor.

Gördük ki, bir şiir yüzünden iki gazete birden ve süresiz olarak kapatıldı. Her iki gazetenin imtiyaz sahiplerinin zararı en az yirmi bin lirayı buluyor. Ve tekrar çıkamıyacak bir hale düşüyorlar. Muharrirler aç kalıyor. Mürettipler işsiz.

Bu ne hal?.. Hani basın hürriyeti? Hani 27 Mayıs Anayasasının temel hak ve hürriyetleri? Bir İzmir Emniyet Müdürünün, şiirimi sırf bir siyasî kin ve anlayışsızlığı sebebiyle hiç yoktan - komünistleştirerek - örfi idareye jurnal etmesi ve hazırlık tahkikatında «— erkeksen bu şiiri Nâzım Hikmetin ölümü üzerine ona bir mersiye olarak yazdığını itiraf et—» demesi ve ilâveetn: «— Ruslardan para alarak mı yazdın—» şeklinde iftira etmesi gibi uğradığım hakarelterin ezası ve cefası var içimde.. Emniyet müdürü Hüseyin Taluy'un bilmesini duymasını isterimki, ben o şiiri Nâzım Hikmet için yazdım.. Ama parayla değil. Benim karım tütün mağazasında çalışan bir işçidir. İnsafsızca istismar edilen bir işçi.. Bende hurda demirler satmakla meşgulüm kaldırım kenarlarında. Yerli ve yabancı düşmanlara uşak olmamak için böyle en basit yoldan nafakamızı temin ediyoruz. O, Emniyet Müdürü şunuda bilmeliki, benim İŞ DÜNYASI gazetesinden yararlandığım tek şey mustamel bir takım elbiseden ibarettir. Onu da gazetenin sahibi taksitle aldı. Gazete için röportajlara giderken giyeyim diye.. Fakat emniyet müdürü ne demiş olursa olsun, kimlerin Amerikan dolarlarıyla semirdiğini ve yine kimlerin aç susuz şiir yazarak bu şekilde Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda hesap verdiğini tarih bir gün gösterecektir.

İftiracılar ve gazetemizi haksız olarak kapatanlarda bilmelidirlerki, biz ayni imkânları yeniden yaratabilirsek daha güzel, daha hür ve daha faydalı yazılar yazacağız.

27 Nisan 1965
Savunma Sahibi:
Osman BAŞDEMİR

Dâva bitti. Bu fikir savaşındaki galibiyetimi sağlıyan Türk Adaleti ve Türk Hakimleri sağ olsun, var olsun.

Ve Dost: Ekim 1967 sayısında Aziz Nesin'in sunduğu 4 şiiri Nâzım Hikmet'in Türkiye dışındaki değerini göstermesi bakımından gereklidir.

GÜZ ÇİÇEKLERİNDEN NÂZIM'A ÇELENK

Niçin öldün Nâzım?
Ne yaparız şimdi biz
şarkılarından yoksun?
Nerde buluruz başka bir pınar ki
orda bizi karşıladığın gülümseme olsun?
Seninki gibi ateşle su karışık
acıyla sevinç dolu,
gerçeğe çağıran bakışı nerde bulalım?

Kardeşim,
öyle yeni duygular, düşünceler yarattın ki bende,
denizden esen acı rüzgâr
kapacak olsa bunları
bulut gibi, yaprak gibi sürüklenir
yaşarken seçtiğin
ve ölümünden sonra sana barınak olan
oraya, uzak toprağa düşerler.

Al sana bir demet Sili kasımpatılarından,
al güney denizleri üstündeki ayın soğuk parlaklığını,
halkların savaşını, kendi döğüşümü
ve yurdunun kederli davullarının boğuk gürültüsünü
kardeşim benim, dünyada nasıl yalnızım sensiz,
çiçek açmış kiraz ağacının altına benzeyen yüzüne hasret,
benim için ekmek olan, susuzluğumu gideren, kanıma güç
veren dostluğundan yoksun.

Hapisten çıktığında karşılaşmıştık seninle,
zorbalık ve acı kuyusu gibi loş hapisten,
zulmün izlerini görmüştüm ellerinde,
kinin oklarını aramıştım gözlerinde,
ama parlak bir yüreğin vardı,
yara ve ışık dolu bir yürek.

Ne yapayım ben şimdi?
Tasarlanabilir mi dünya
her yana ektiğin çiçekler olmadan?
Nasıl yaşamalı seni örnek almadan,
senin halk zekânı, ozanlık gücünü duymadan?
Böyle olduğun için teşekkürler,
Teşekkürler türkülerinle yaktığın ateş için.

Pablo Neruda

NÁZIM

Çocukluktaki gibi şen
gençlikteki gibi iyi yürekli
sanki hapisane çilesi çekmemiş.
Dans ediyor karşısında hayat
genç Aysedora gibi yalnayak.

Az dolaşmadım dünyayı
ama Türkleri Nâzım Hikmet'le tanıdım.
Başka Türk görmedim ama
Türkler iyi insanlar bence.

Uzun boylu, mavi gözlü, sarışın olmalılar
ve sanatta gerekli beğenileri var,
üniversite sıralarında öğrenmişler İliç'i
şiirlerinin uyumunda boşlamamışlar Mayakovski'yi.

Halkı şairinden tanımalı
dili şiirinden öğrenmeli
sağolsun Nâzım Hikmet
sesi hiç sönmemeli.

1962
Boris Slutski

NAZIM

Kendisi gibi bir oğul bıraktı Nâzım
Şarkılar bıraktı kendine özgü
Ölümleri geride bıraktı Nâzım
Ve işlenmiş topraklar Anadolu'da

Güneşi cezaevi hücrelerinde
Gülmeyi karların beyazlığında
Dünyayı bombalar ve afatlar içinde
Türkiye'nin göklerini kirpikleri arasında bıraktı

Acıları buruşturulmuş kâğıt parçalarında
Yüreği anlarda, dakkalarda,
İnsafsız ayrılıklar ve bekleyişlerde kaldı

Dostlarda sadakatın ışığını bıraktı
Düşmanlarda kara öfke
Güneye, Türkiye'ye özlemini bıraktı
Sözlerde ölümsüzlüğü bıraktı
Bir de kendi sesini...

Grigori Obuhov

Dost, Ekim 1697

Çeviren : Vartan İhmalyan

Fiatı : 3 Lira

Sen benim hürriyetim ve esaretimsin
Sen,
Çıplak bir yaz güneşi altında yanan etimsin,
Sen, memleketimsin
Elâ gözlerinde yeşil hâreler,
Büyük mağrur ve muzaffer,
Ulaşılmadıkça ulaşılmıyacak olan
Hasretimsin.

Var mı bu şiiri yazacak bir kapitalist, komprador, bağışladım gitti bütün sıfatlarını, ve öylesi bir adam, ne derse desin, gelir Türk edebiyatının göbek taşına oturur.

Yoktur ama yazacak böylesini.. Böyle şiirler ancak Nâzım gibi büyük şairler yazarlar.

Biz yazar ve şairlerin hapse girmesini sağlıyan bütün fikir suçu maddelerine karşıyız. Şairlerini yazarlarını hapseden ulus san'atın içiğini mahkûm ediyor demektir.

İlhan SELÇUK

Cumhuriyet : 4.3.1937

KITABIN DAĞITIMI:

KOVAN Kitabevi, İzmir

UYANIŞ KİTABEVİ· Evlendirme Dairesi Karşısı
Eşrefpaşa - İzmir

YAZARIN,
Osman BAŞDEMİR, 3536. Sok. No. 8 Gürçeşme İzmir
Adresinden temin edilebilir.